

Allochtoon ondernemerschap

Beleidsinitiatieven in Vlaanderen - focus op Limburg

Vanessa BECKER

promotor :
Prof. dr. Patrick DE GROOTE

co-promotor :
De heer Daniel CONINCKX

Woord vooraf

Graag wil ik van de gelegenheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken.

Allereerst, Prof. dr. Patrick De Grootte, mijn promotor. Niet alleen wil ik hem bedanken voor het deskundig begeleiden van mijn eindverhandeling, maar ook voor het vertrouwen dat hij in mij gesteld heeft.

Ook drs. Daniël Coninckx wil ik van harte bedanken. Ondanks dat hij tijdelijk afwezig is geweest, was hij steeds bereid mijn teksten te beoordelen en weer structuur te geven.

Verder wil ik zeker de politici die mij te woord hebben gestaan niet vergeten. Ze hebben een zeer drukke agenda en het vastleggen van een interview was niet altijd makkelijk, maar toch hebben ze tijd voor mij vrij gemaakt. Hun medewerking heeft een meerwaarde voor deze eindverhandeling betekend.

Mijn ouders wil ik bedanken voor de kans die ze me gegeven hebben verder te studeren. Zonder de financiële en morele steun was dit niet mogelijk geweest. Vooral mijn moeder, bij wie ik de laatste jaren woon, heeft hier een grote rol in gespeeld.

Mijn zus Tamara, aan wie ik de laatste jaren veel steun heb gehad, wil ik bedanken omdat ze steeds in mij is blijven geloven.

Mijn vriend Tom, die mij geregeld het juiste pad heeft helpen vinden, wil ik bedanken voor zijn aanmoedigende woorden en zijn luisterend oor. Ook naar zijn ouders, die mij hielpen het licht te blijven zien, gaat een woord van dank uit.

Tenslotte wil ik mijn vriendinnen bedanken voor het nalezen van de teksten, de hulp bij computerperikelen, het ontstressen en alle steun die ze mij gegeven hebben.

Samenvatting

In België wonen heel wat mensen van allochtone origine. Door migratie omwille van politieke, sociale of economische redenen, zijn ze in België terecht gekomen. Een aantal onder hen hebben de beslissing genomen om in ons land een onderneming te starten. Het is een speciale groep van ondernemers omdat zij niet met de Belgische cultuur en regelgeving zijn opgegroeid en omwille daarvan een grote kans lopen problemen te ondervinden.

Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid voor henzelf en voor anderen. Dit is één van de redenen waarom het belangrijk is voor een land om het ondernemerschap zoveel mogelijk te stimuleren. Wij zijn in deze eindverhandeling op zoek gegaan hoe de verschillende overheden omgaan met allochtonen die een onderneming willen starten.

Wij zijn het onderzoek begonnen met een literatuurstudie waaruit gebleken is dat de problemen waar allochtone ondernemers mee te maken hebben, verschillen van de problemen waar autochtone ondernemers mee geconfronteerd worden. Grote struikelblokken voor allochtone ondernemers zijn o.a.: talenkennis hebben, juiste informatie vinden en krijgen, goede training en opleiding genieten, een goed netwerk opbouwen en toegang tot kapitaal krijgen.

België kent verschillende niveaus van beleidsvorming. We hebben ondervonden dat op federaal niveau weinig initiatief genomen wordt om het allochtoon ondernemerschap te stimuleren of makkelijker toereikbaar te maken. In Vlaanderen zijn we wel een initiatief tegengekomen dat in samenwerking met Brussel opgestart is: het 'Overleg Allochtoon ondernemen Vlaanderen en Brussel'. De wortels van dit overleg zitten echter stevig in de grond van lokale overheden. Dit wil zeggen dat het Overleg stilaan gegroeid is vanuit reeds bestaande lokale (meestal tijdelijke) initiatieven en het nu als overkoepelingsorgaan dienst doet. De interesse voor allochtoon ondernemerschap vanuit lokale overheden is pas ontstaan in de jaren tachtig.

Beleed omtrent allochtoon ondernemerschap kunnen we terecht een laatbloeiër noemen.

Omdat het de lokale overheden zijn, waar de meeste interesse voor het realiseren van beleid voor allochtone ondernemers bestaat, hebben we de keuze gemaakt om de provincie Limburg van dichterbij te bekijken. We hebben enkele lokale projecten besproken waaronder STEBO dat uitgegroeid is tot één van de belangrijkste en meest succesvolle aanspreekpunten voor allochtone ondernemers.

We hebben gemerkt dat de meeste van de projecten, die lokale overheden voeren, tijdelijke projecten zijn die met tijdelijke middelen worden gefinancierd. We zijn ons gaan afvragen waarom er geen georganiseerd en structureel beleid bestaat voor allochtone ondernemers. We hebben die vraag gesteld in de stad Genk, de stad in Limburg met het grootste aantal allochtonen. Uit dit onderzoek is gebleken dat allochtone ondernemers het moeilijk hebben met de Belgische wetten en structuur. Het is belangrijk om beleid te voeren dat dicht bij de mens staat omdat de allochtoon zijn weg er anders niet naar vindt. Volgens de stad Genk kan men het meeste bereiken met initiatieven die via een persoonlijke benadering tot bij de allochtone ondernemer komen.

We hebben de eindverhandeling beëindigd met het onderzoeken van de visie van de politieke partijen in Limburg. Aan de hand van stellingen waarvoor we de literatuurstudie gebruikt hebben en voorstellen, die volgens ons kunnen leiden tot een verlichting van de lasten voor allochtone ondernemers, wilden we te weten komen hoe de partijen tegenover allochtoon ondernemerschap staan. We hebben geconcludeerd dat alle partijen het belang van allochtoon ondernemerschap inzien maar dat de angst voor positieve discriminatie groot is. Ze willen deze groep niet bevoordelen ten opzichte van de autochtone ondernemers. Voor het merendeel van de partijen zijn taalfaciliteiten geen optie. Een eerste weg naar het beter begrijpen van de Belgische marktwerking is de kennis van de Nederlandse taal.

Tenslotte zijn alle partijen van mening dat de overheid geld kan vrijmaken ter bevordering van allochtoon ondernemerschap wanneer dit onrechtstreeks gebeurt bijvoorbeeld door middel van subsidies voor opleiding en vorming.

Deze eindverhandeling heeft ons geleerd dat allochtone ondernemers te maken hebben met andere problemen dan autochtone ondernemers maar dat er weinig structureel beleid bestaat om deze problemen aan te pakken. Lokale overheden hebben slechts recent aandacht voor dit probleem maar zetten met hun initiatieven alvast een stap in de goede richting. De bereidheid van de politieke partijen in Limburg om mee te denken naar oplossingen op een hoger beleidsniveau is aanwezig maar concrete stappen worden nog niet ondernomen.

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF.....

SAMENVATTING.....

INHOUDSOPGAVE

LIJST VAN TABELLEN

LIJST VAN FIGUREN.....

LIJST MET AFKORTINGEN

1 INLEIDING..... - 11 -

1.1 Het onderwerp - 11 -

1.2 Probleemstelling - 13 -

1.2.1 Omschrijving van het praktijkprobleem - 13 -

1.2.1.1 *Zes drempels* - 13 -

1.2.2 Onderzoekdoelen - 16 -

1.2.3 Onderzoeksvragen..... - 17 -

1.2.3.1 *Afleiden van de centrale onderzoeksvraag* - 17 -

1.2.3.2 *Afleiden van deelvragen* - 18 -

2 LITERATUURONDERZOEK..... - 21 -

2.1 Literatuurstudie..... - 21 -

2.1.1 Definities, begrippen en verklaringen - 21 -

2.1.1.1 *Etnisch en allochtoon ondernemerschap* - 21 -

2.1.1.2 *De eerste en tweede generatie allochtonen*..... - 24 -

2.1.1.3 *Verklaringen voor het ontstaan van allochtoon ondernemerschap*..... - 24 -

2.1.2 Strategieën voor allochtoon ondernemerschap - 29 -

2.1.3 Evolutie van allochtone ondernemingen..... - 33 -

2.1.4 Studie over allochtoon ondernemerschap uit België - 35 -

2.1.5 Allochtoon ondernemerschap in Nederland..... - 37 -

2.1.5.1 *Studie over allochtoon ondernemerschap in Nederland*..... - 37 -

2.1.5.2 *Beleidsadviezen van de SER aan het Nederlands kabinet* .. - 39 -

2.1.6	Studie over efficiëntie van stedelijke beleidsinitiatieven in zeven Europese steden.....	- 44 -
2.2	Beleid in België ten aanzien van allochtone ondernemers: kort overzicht	- 48 -
2.2.1	Overheden in België.....	- 48 -
2.2.2	Beleid in België ten aanzien van allochtone ondernemers.....	- 50 -

3 SITUATIE IN VLAANDEREN - 53 -

3.1	Inleiding.....	- 53 -
3.2	Geschiedenis van beleid omtrent allochtoon ondernemerschap ...	- 54 -
3.2.1	Een overzicht	- 54 -
3.2.1.1	<i>De jaren 1980</i>	- 54 -
3.2.1.2	<i>De jaren 1990</i>	- 55 -
3.2.1.3	<i>De spelers</i>	- 56 -
3.2.1.4	<i>Acties vanuit het Overleg</i>	- 60 -
3.3	Aspecten van het ondernemerschap.....	- 61 -
3.3.1	De cursus bedrijfsbeheer	- 61 -
3.3.2	De beroepskaart.....	- 62 -
3.4	Maatschappelijke aspecten	- 65 -
3.4.1	Het allochtoon verenigingsleven	- 65 -
3.4.2	De positie van de vrouw in allochtone ondernemingen	- 66 -
3.4.3	Vlaamse erkenning voor economische en maatschappelijke bijdrage van allochtoon ondernemen.....	- 69 -

4 SITUATIE IN LIMBURG..... - 70 -

4.1	De provincie Limburg	- 70 -
4.1.1	Situering van de provincie Limburg	- 70 -
4.1.2	Geschiedenis van de provincie Limburg	- 71 -
4.1.3	Migratie in de provincie Limburg.....	- 72 -
4.1.4	De provincie Limburg in cijfers	- 75 -
4.1.5	Instellingen voor allochtone ondernemers in Limburg	- 77 -
4.1.5.1	<i>STEBO</i>	- 77 -
4.1.5.2	<i>Provinciaal integratiecentrum</i>	- 85 -
4.2	Gevalstudie in de stad Genk.....	- 88 -

5 VISIE VAN DE POLITIEKE PARTIJEN IN LIMBURG - 92 -

5.1	Inleiding.....	- 92 -
5.2	De onderzoeksopzet.....	- 92 -
5.3	Verwerking van de resultaten.....	- 94 -
5.4	Bespreking van de resultaten.	- 94 -
5.4.1	Benadering in de eigen taal	- 95 -

5.4.2	Overheidssubsidies	- 96 -
5.4.3	Verspreiding van allochtone ondernemingen	- 99 -
5.4.4	Inburgeringsbeleid.....	- 100 -

6	CONCLUSIES	- 102 -

7	SUGGESTIES VOOR VERDER ONDERZOEK	- 104 -

BIJLAGEN		

LIJST VAN GERAADPLEEGDE WERKEN		

Lijst van tabellen

Tabel 2.1: Evolutie van allochtone ondernemingen volgens de dimensies 'specialisatie in het aanbod' en 'etnische bevolkingsconcentratie'.....	33
Tabel 4.1: Algemene socio-demografische gegevens van Limburg en het Vlaams Gewest op 01/01/2004.....	74
Tabel 4.2: Inwoners van Limburg en het Vlaams Gewest naar geslacht (01/01/2004).....	75
Tabel 4.3: Evolutie van de leeftijdsopbouw in Limburg en het Vlaams Gewest.....	75
Tabel 4.4: Evolutie van geboorte- en sterftcijfers in Limburg en het Vlaams Gewest.....	76

Lijst van figuren

Figuur 4.1: De zetelverdeling van de Limburgse provincieraad sinds 2000 ...	71

Lijst met afkortingen

AOV: Algemene Ondernemingsvaardigheden

BSO: Beroeps Secundair Onderwijs

CD&V: Christen Democraten en Vlaams

CMO: Centrum voor Middenstandsopleiding

EER: Europese Economische Ruimte

ESF: Europees Sociaal Fonds

KMO: Kleine en Middelgrote Ondernemingen

LIR: Limburgse Integratieraad

NCMV: Nationaal Christelijk Middenstandsverbond (nu UNIZO)

N-VA: Nieuw Vlaamse Alliantie

PRIC: Provinciaal Integratiecentrum

SER: Sociaal Economische Raad

SIF: Sociaal Impuls Fonds

Sp.a: Sociaal progressie alternatief

STEBO: Steunpunt Buurtopbouwwerk

TSO: Technisch Secundair Onderwijs

UNIZO: Unie van Zelfstandige Ondernemers

VDAB: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

VIONA: Vlaams Interuniversitair Onderzoeksnetwerk Arbeidmarktonderzoek

VIZO: Vlaams Instituut voor het Zelfstandig Ondernemen

VLD: Vlaamse Liberalen en Democraten

VMC: Vlaams Minderhedencentrum

VOKA: Vlaams Netwerk voor Ondernemingen

VZW: Vereniging Zonder Winst

WVC: (Departement) Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

1 Inleiding

We starten het eerste hoofdstuk met een woordje uitleg over de opbouw van de eindverhandeling. Dit werk is onderverdeeld in verschillende hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk geven we een algemene inleiding en zetten we het probleem uiteen. In het tweede hoofdstuk komt de literatuurstudie aan bod. We beginnen met een definiëring van de voornaamste begrippen en we gaan na wat er al geweten is over allochtone ondernemers. We nemen ook een aantal onderzoeken uit het buitenland op. In het derde hoofdstuk bespreken we de situatie in Vlaanderen. We bespreken de geschiedenis van het beleid omtrent allochtoon ondernemerschap. In het vierde hoofdstuk bekijken we de situatie in Limburg. We geven eerst een beeld van de provincie en bespreken daarna de instellingen die er in Limburg voor allochtone ondernemers zijn. We beëindigen het hoofdstuk met een gevalstudie in Genk. In het vijfde hoofdstuk schrijven we de resultaten neer van het bijkomend onderzoek dat we gevoerd hebben. In dit onderzoek hebben we aan de verschillende politieke partijen in Limburg enkele ideeën voor beleidsmaatregelen gegeven en hun mening hierover gevraagd. De conclusies vindt men terug in het zesde hoofdstuk. Het zevende en laatste hoofdstuk bevat enkele suggesties voor verder onderzoek.

De gegevensverwerking werd afgesloten op 23 mei 2006.

1.1 Het onderwerp

Internationale migratie is een verschijnsel van alle tijden en alle werelddelen. Van de vierde tot de zesde eeuw na Christus hebben zich grote volksverhuizingen voorgedaan in West-Europa. Wanneer we naar recentere migraties kijken, valt vooral de massale migratie van Europeanen in de negentiende en begin twintigste eeuw naar Noord- en Zuid-Amerika en naar

Australië en Nieuw-Zeeland op. Tussen 1820 en 1914 maakten naar schatting zestig miljoen Europeanen de overtocht naar de zogenaamde "nieuwe wereld". Drie vijfden van hen trok naar de Verenigde Staten (BERLAGE, L., 2004, p.5). Tijdens de Eerste Wereldoorlog lagen de migratiebewegingen stil. Vanaf de jaren twintig kwamen ze weer op gang: Russische, Poolse en Italiaanse vluchtelingen vonden onderdak in België, Frankrijk en Duitsland. Na de Tweede Wereldoorlog veranderde Europa van een emigratieland naar een immigratieland. De omwenteling gebeurde in twee fasen: in een eerste fase was er de naoorlogse reconstructie waarvoor onder meer België, Zwitserland, het Verenigd Koninkrijk en Zweden een beroep deden op immigranten. Een tweede fase waren de Golden Sixties. Deze fase werd gekenmerkt door economische hoogconjunctuur en Duitsland, Nederland, Oostenrijk en Denemarken kwamen op als nieuwe immigratiegebieden. Naast Spanje, Portugal en Griekenland werden Turkije en de Maghreblanden belangrijke emigratiegebieden (DASSETO, F., 2001, p. 23). Na de eerste oliecrisis van 1973 daalde de immigratiestroom in de meeste West-Europese landen terwijl ze in Noord-Amerika bleef stijgen. Ook vandaag de dag komen migraties tussen de verschillende werelddelen voor. Dankzij goedkope vliegtickets, het openstellen van grenzen tussen landen en steeds betere en snellere vervoersmiddelen is het voor velen makkelijker om zich te vestigen in het buitenland.

Het merendeel van de migratie naar België had arbeid als motief. Vanaf de jaren twintig tot halverwege de jaren zestig, zijn in België immigranten aangekomen om in de Limburgse steenkoolmijnen te werken. Nadat de mijnen gesloten werden, zijn de meesten in ons land gebleven met de bedoeling geld te sparen om terug naar het land van herkomst te gaan. Later bleek echter dat de meesten zich permanent gevestigd hebben.

Intussen hebben heel wat migranten hun eigen zaak in ons land opgericht. We noemen hen allochtone ondernemers.

We gaan in deze studie het beleid ten aanzien van allochtone ondernemers van dichterbij bekijken. We willen te weten komen of de overheden in ons land het ondernemersbeleid aangepast hebben aan de noden van allochtone ondernemers. Vinden allochtone ondernemers hun weg in de administratieve wirwar of krijgen zij te maken met obstakels die vermeden kunnen worden (bijvoorbeeld slechte communicatie o.w.v taalverschillen)?

1.2 Probleemstelling

We starten de probleemstelling met een omschrijving en situering van het praktijkprobleem.

1.2.1 Omschrijving van het praktijkprobleem

1.2.1.1 Zes drempels

In een studie van maart 2002 telden professor Albert Martens en Hans Verhoeven (KU Leuven) 28.000 allochtone zelfstandigen in de databanken van het Rijksinstituut voor de Sociale Zekerheid van de Zelfstandigen (VERHOEVEN, e.a., 2002, p. 8). Deze personen vergen speciale aandacht omdat zij niet van Belgische origine zijn en in België een onderneming willen starten. Voor deze zelfstandigen gelden aparte procedures die voor een autochtone zelfstandige niet van toepassing zijn, denk bijvoorbeeld aan de beroepskaart.

In het artikel *De 6 grootste problemen van allochtone ondernemers in België* in Trends (2004) schrijft Erik Bruyland dat allochtone ondernemers te maken hebben met zes drempels die ertoe leiden dat er nood is aan gespecialiseerd

beleid voor allochtone ondernemers. Het zijn zes storende factoren die het praktijkprobleem mee bepalen. Een beter begrip hiervan kan leiden tot een oplossing voor de obstakels waar een allochtone ondernemer mee te maken krijgt. Hieronder volgt een opsomming van de zes drempels zoals Bruyland ze in zijn artikel beschrijft.

a) Drempel 1: geen traditie van ondernemerschap

Allochtonen hebben een sterke handelsgeest maar geen traditie van ondernemerschap. Zij dupliceren de situatie van hun thuisland waardoor zij in hun oude patronen blijven steken.

b) Drempel 2: winkels in eigen straat meteen 'gekloond'

Allochtonen die een succesvolle handelszaak openen, worden vaak gekopieerd door andere allochtonen. Het gebeurt vaak dat zij elkaar de das omdoen door de keiharde onderlinge concurrentie.

c) Drempel 3: geen kennis van regels en administratie

Weinig allochtonen hebben kennis van de formaliteiten die zij moeten vervullen om ondernemer te worden. Zij zijn niet thuis in de administratieve papiermolen en komen daarom soms ongewild in het zwarte circuit terecht. Ze zijn niet in orde met hun papieren omdat ze simpelweg niet weten dat ze die nodig hebben.

d) Drempel 4: geen geschikte begeleiding

Om de vierde drempel uit te leggen citeren we Abdes El-Ajjouri: "Unizo en de Syntra-opleidingscentra organiseren cursussen bedrijfsvoering, maar bekijken dat louter instrumenteel: noties boekhouding en marketing bijbrengen, een etalage inrichten. Allemaal prima. Maar

hoeveel allochtonen die een zaak starten, gaan over de kop? Omdat ze - meer dan Vlaamse starters - geen kapitaal hebben, geen bedrijfsplanning, geen netwerken, niet ingebed zitten in het sociale weefsel, zich al dan niet ten onrechte geïsoleerd voelen door de sociale en administratieve inspecties of de fiscus? Nazorg of opvolging is er niet."

e) Drempel 5: problemen met procedures

Allochtone ondernemers hebben het moeilijk met formele aspecten en administratieve formaliteiten. Het komt voor dat allochtone ondernemers zich bij overheidscontroles geïsoleerd of gediscrimineerd voelen. Ze zijn niet gewend te werken binnen een strikt wettelijk kader. Daarnaast vinden allochtone ondernemers het niet makkelijk zich te organiseren in een vereniging omdat ook hier heel wat procedures moeten nageleefd worden.

f) Drempel 6: de taal

De taalbarrière blijft de belangrijkste hindernis. Wanneer men deze wegwerpt, zullen bovenstaande vijf drempels meestal makkelijker op te lossen zijn. Het goed beheersen van de - in ons geval Nederlandse - taal, zorgt voor een betere communicatie met de overheid maar ook met de autochtone ondernemers. Van deze laatste valt wat te leren indien zij al langer in het ondernemersvak zitten en dus de kneepjes goed kennen.

Deze zes drempels geven ons een beeld van de valkuilen waarmee allochtone ondernemers geconfronteerd worden. De kwaliteit van het allochtone ondernemerschap kan worden verbeterd wanneer de overheid de ondernemers een goed toegankelijk en duidelijk stelsel van ondersteuning en advisering aanbiedt.

Op andere vlakken draagt de overheid haar steentje al bij. Op sociaal vlak zijn er tal van projecten die uitgaan van de overheid en die als doelstelling hebben de positie van de allochtoon in België te verbeteren. Enkele voorbeelden zijn het non-discriminatiebeleid in het onderwijs, het gelijkekansenbeleid op de arbeidsmarkt en het project roldoorbreking voor kansarme vrouwen dat erop gericht is kansarme (allochtone) vrouwen via een alternerende leerroute in het hoger onderwijs toe te laten een diploma te behalen. Tegelijkertijd kunnen zij arbeidservaring opdoen in functies op de niet-gesubsidieerde arbeidsmarkt (Bron: Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur).

De overheid kan op economisch gebied de allochtone ondernemers een hart onder de riem steken. Dit gebeurt vandaag al met verschillende projecten in de Belgische provincies. Bij UNIZO loopt het project 'Allochtoon ondernemen' in samenwerking met de Vlaamse overheid en de Europese Commissie. Dit project is opgestart naast de reeds bestaande startersservice van UNIZO. Hierdoor laat de overheid zien dat zij de noden van de allochtone starters op een andere manier aanpakt dan die van de autochtonen. Naast starters kunnen ook allochtonen die al een zaak hebben terecht bij de medewerkers van dit project voor extern advies. In Brussel, Antwerpen en Gent zijn er vergelijkbare projecten opgericht.

1.2.2 Onderzoekdoelen

Alvorens we met het onderzoek beginnen, gaan we na wat 'allochtoon ondernemen' inhoudt. Door middel van literatuuronderzoek krijgen we een eerste indruk over allochtone ondernemers en krijgen we zicht op de problemen waar ze mee te maken kunnen hebben. Met behulp van interviews brengen we de visie van de verschillende politieke partijen van Limburg in kaart. We maken deze geografische beperking in de eerste plaats omdat Limburg de provincie is waar de Universiteit Hasselt zich bevindt. Een tweede

reden waarom wij deze beperking willen maken, vinden we in een persbericht van UNIZO dat op 23 juli 2002 gepubliceerd is en het volgende vermeldt: er zijn nergens in Vlaanderen meer allochtone zelfstandigen dan in Limburg. Het aandeel van de Limburgse allochtone zelfstandigen in het Vlaamse totaal bedraagt 17,9%. Dit percentage ligt opmerkelijk hoger dan het gemiddelde aandeel van 12,4% van alle zelfstandigen in Limburg ten opzichte van alle Vlaamse zelfstandigen (persbericht, UNIZO-Limburg 2002).

Wanneer we de problemen van de allochtone ondernemers naast de visie van de politieke partijen leggen, bestaat de kans dat we knelpunten vinden en hiervoor bieden we een oplossing aan. Enkele beleidsaanbevelingen aan het eind van dit onderzoek hebben een positieve bijdrage.

1.2.3 Onderzoeksvragen

1.2.3.1 Afleiden van de centrale onderzoeksvraag

Uit het praktijkprobleem dat hierboven geformuleerd is, groeien een aantal onderzoeksvragen.

Je kan het probleem benaderen van twee kanten. Enerzijds kan men kijken door de ogen van de ondernemers zelf. Je kan je dan afvragen waarom zij precies naar België zijn gekomen. Of waarom zij een zaak hebben opgestart en niet voor een baas zijn gaan werken. De volgende onderzoeksvragen doen zich dan voor: 'Wat maakt België aantrekkelijk voor allochtone ondernemers?' en 'Wat zet een allochtoon aan tot ondernemerschap in plaats van werknemerschap?'. Anderzijds kan men zich afvragen welke invloed het hedendaags overheidsbeleid heeft op allochtoon ondernemerschap. Om dit thema te onderzoeken, zijn er opnieuw een aantal onderzoeksvragen te bedenken die het werk een bepaalde richting kunnen uitsturen. Voorbeelden hiervan zijn: 'In welke mate draagt de overheid bij tot een positieve evolutie

van allochtoon ondernemerschap?’ of ‘Speelt de overheid een belangrijke rol in de keuze van allochtonen om over te gaan tot ondernemerschap?’.

Wij maken de keuze om het praktijkprobleem aan te pakken door ons te richten op de overheid en haar beleid ten aanzien van allochtone ondernemers. Het kader dat de overheid op dit moment aanbiedt, helpt de ondernemers –autochtoon of allochtoon- al een eind op weg. Er wordt weinig onderscheid gemaakt in de manier waarop de overheid communiceert en omgaat met de twee groepen van ondernemers. We vragen ons in deze eindverhandeling af of dit de juiste manier van benadering is voor allochtone ondernemers en of aangepast beleid voor deze groep van ondernemers een effect heeft op hun slaagkansen. Er bestaat een kans dat allochtone ondernemers geen behoefte hebben aan nog meer beleid en regelgeving. Aan de andere kant bestaat de mogelijkheid dat de beleidsmakers vinden dat er nog ruimte moet zijn voor eigen interpretatie en niet alles tot in de puntjes willen vastleggen.

We zijn gekomen tot volgende centrale onderzoeksvraag:

In welke mate hebben de overheden aangepast beleid voor allochtone ondernemers ontwikkeld?

1.2.3.2 Afleiden van deelvragen

Van de centrale onderzoeksvraag kunnen we een aantal deelvragen afleiden.

- Kan benadering in de eigen taal een meerwaarde opleveren voor allochtone ondernemers?

Allochtone ondernemers weten vaak niet hoe het zakenleven in België georganiseerd is. De taal is in de meeste gevallen een barrière. Met deze deelvraag willen we onderzoeken of benadering in de eigen taal deze barrière kan opheffen.

- In welke mate verlagen overheidssubsidies de drempel voor allochtone ondernemers?

Allochtone ondernemingen hebben soms te kampen met een zwak financieel toekomstplan. Hiervan zijn faillissementen het gevolg. Ook een gebrek aan onderwijs en vorming brengt negatieve gevolgen met zich mee. Met deze deelvraag willen we nagaan of een overheidssubsidie dit kan inperken.

- In welke mate kan de verspreiding van allochtone ondernemingen een oplossing bieden voor de hevige onderlinge concurrentie?

Allochtone kleine handelszaken concentreren zich meestal in dezelfde buurt. Om te overleven zijn ze genoodzaakt hevig met elkaar te concurreren. Dit kan leiden tot een vroegtijdig stopzetten van de onderneming. Door deze deelvraag te stellen hopen we een oplossing te vinden vanuit het beleid.

- Op welke manier draagt het inburgeringsbeleid bij tot het allochtoon ondernemerschap?

Vanaf 1 april 2004 mag of moet een nieuwkomer die zich inschrijft in een gemeente een inburgeringstraject volgen. Onder andere het EU-verdrag bepaalt wie de recht of de plicht heeft. We vinden op de website van de Vlaamse overheid het volgende hierover: "Met uitzondering van de vreemdeling die hier voor een tijdelijk doel verblijft en van de asielzoeker zolang diens asielaanvraag niet ontvankelijk is verklaard, behoort de

vreemdeling die aan de volgende voorwaarden voldoet tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid:

- recent en voor het eerst in een Vlaamse of Brusselse gemeente ingeschreven zijn;
- meerderjarig zijn.” (Bron: Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur)

Voor een gedetailleerde opsomming van de personen die het inburgeringstraject moeten volgen, verwijzen we naar volgende website: <http://www.wvc.vlaanderen.be/minderheden/inburgeringsbeleid/inburgeringsbeleid/inburgeringsbeleidnl.htm>

We willen met deze deelvraag achterhalen of dit een positieve, negatieve of geen invloed heeft op allochtoon ondernemerschap.

2 Literatuuronderzoek

2.1 Literatuurstudie

In de literatuurstudie gaan we na wat er over allochtone ondernemers bekend is. In een eerste deel vermelden we enkele begrippen, definities en verklaringen die wij in dit onderzoek vaak zullen gebruiken. In het tweede deel van de literatuurstudie gaan we op zoek naar eerder uitgevoerde studies. De resultaten evenals de onderzoeksmethoden van deze studies worden besproken. Ten slotte bekijken we het beleid ten aanzien van allochtone ondernemers van naderbij. We krijgen op deze manier een beter zicht op de situatie van allochtone ondernemers in België.

2.1.1 Definities, begrippen en verklaringen

2.1.1.1 Etnisch en allochtoon ondernemerschap

Vooraleer we etnisch en allochtoon ondernemerschap kunnen definiëren, moeten we eerst uitleggen wat 'etnisch' en 'allochtoon' betekent. We hebben gevonden dat de termen steeds weer anders worden gedefinieerd. Daarom hebben we besloten om de definities weer te geven die door het Vlaams Minderhedencentrum (VMC), dat gelegen is in Brussel, werden opgesomd omdat wij ons hierin het best kunnen vinden en het VMC bekwaam achten volledig te zijn. Het VMC splitst de definities op in drie groepen: definities volgens 1) het dagelijks taalgebruik, 2) het Vlaams Minderhedendecreet, 3) wetenschappelijk onderzoek.

De invulling van de definities hebben we gevonden op de website van het Vlaams Minderhedencentrum.

1) Definities volgens het dagelijks taalgebruik

Het woord 'etnisch-culturele minderheden' komt weinig voor in het dagelijks taalgebruik. De meeste mensen spreken over 'allochtonen'. Niet iedereen begrijpt hetzelfde onder deze termen. Dat komt omdat er verschillende criteria door elkaar gebruikt worden. Er circuleren uiteenlopende criteria om iemand allochtoon te noemen of tot de etnisch-culturele minderheden te rekenen.

Die criteria zijn:

- immigratie naar België,
- migratieverleden van ouders of grootouders of overgrootouders,
- nationaliteit,
- geboorteplaats,
- juridisch verblijfsstatuut (bijvoorbeeld asielzoeker, vluchteling, gezinshereniging, regularisatie, ...),
- taal,
- vreemd klinkende naam,
- huidskleur,
- godsdienst of levensbeschouwing,
- culturele eigenheid.

2) Definitie volgens het Vlaams minderhedendecreet (28 april 1998)

In het minderhedendecreet wordt de term etnisch-culturele minderheden gebruikt als verzamelnaam voor vier groepen:

- allochtonen,
- vluchtelingen,
- woonwagenbewoners,

- mensen zonder papieren.

Soms voegt men er een vijfde groep aan toe: de nieuwkomers, mensen die nog maar pas in België wonen. In deze opdeling zit geen strikte logica. De groepen overlappen elkaar.

3) Definities volgens wetenschappelijk onderzoek

In wetenschappelijk onderzoek wordt geen gebruik gemaakt van een éénduidige term die 'ethniciteit' of 'allochtoon' verklaart. Sommige onderzoekers kijken naar de nationaliteit van mensen of naar hun juridische verblijfplaats. Anderen nemen een vreemd klinkende achternaam dan weer als criterium.

In de literatuur wordt er gesproken over 'etnisch' en 'allochtoon' ondernemerschap. Er worden voor deze twee termen verschillende definities gegeven. Over het algemeen leggen auteurs die de term *etnisch ondernemerschap* gebruiken, meer de nadruk op het etnische aspect dat o.a. inhoudt dat de ondernemers een beroep kunnen doen op de sociale structuren in de etnische gemeenschap. (WALDINGER, 1990, p.112). Etnisch ondernemerschap vindt men volgens Frank Bovenkerk terug in de vorm van arbeidsintensieve familiebedrijfjes in de informele sector van stedelijke handel en ambacht (BOVENKERK, 1983, pp.264-267). Wanneer men de klemtoon legt op het soort van activiteiten, vallen de ondernemingen die goederen produceren of verhandelen die duidelijk behoren tot een niet-autochtone etnische groep ook onder de definitie van 'etnisch' ondernemen. Tot die groep van ondernemers kunnen dan ook autochtonen behoren die zich bezighouden met de verkoop van uitheemse goederen en diensten. Deze groep laten wij in deze eindverhandeling buiten beschouwing omdat wij enkel geïnteresseerd zijn in ondernemers die niet tot de autochtone bevolking behoren.

In de studie van Lambrecht, Martens en Verhoeven wordt de term *allochtoon ondernemerschap* als volgt verklaard: 'allochtoon ondernemerschap is het geheel van winkels, restaurants, diensten en ambachten opgezet door allochtone minderheden'. In deze definitie worden ook de ondernemers

meegerekend die geen beroep (kunnen) doen op de steun van hun etnische gemeenschap.

2.1.1.2 De eerste en tweede generatie allochtonen

Onder de *eerste generatie* allochtonen verstaan wij de personen die als arbeidsmigranten of als partner van een arbeidsmigrant naar België gekomen zijn. Deze mensen zijn niet in België geboren.

De *tweede generatie* zijn de in België geboren kinderen van de eerste generatie allochtonen. Het criterium dat gebruikt wordt om de eerste generatie en de tweede generatie van elkaar te scheiden is het criterium geboorteland. Sommige auteurs zijn het hier niet mee eens. Zij zijn van mening dat het land waarin een persoon zijn formatieve jaren heeft doorgebracht meer doorslaggevend is dan het geboorteland van deze persoon om te bepalen of iemand bij de eerste of tweede generatie thuishoort. Om die reden rekenen wij een allochtoon die voor zijn zesde levensjaar naar België is gekomen ook tot de tweede generatie allochtonen.

Derde en vierde generatie allochtonen, zijn de nakomelingen van de vorige generaties die in België geboren zijn.

2.1.1.3 Verklaringen voor het ontstaan van allochtoon ondernemerschap

In de literatuur vinden we twee dicht bij elkaar liggende standpunten, die elkaar niet uitsluiten, voor het ontstaan van allochtoon ondernemerschap. De eerste wordt uiteengezet door Frank Bovenkerk en de tweede door Roger Waldinger, Howard Aldrich, Robin Ward en Jochen Blaschke.

- Verklaringen volgens Bovenkerk

Bovenkerk stelt zich de vraag waarom sommige allochtonen kiezen voor ondernemerschap in plaats van werknemerschap. Hij geeft een verklaring aan de hand van drie modellen.

In het eerste model spreekt hij over *de reactie op werkloosheid en discriminatie op de arbeidsmarkt*. Volgens dit model beslissen allochtonen een eigen zaak op te starten omdat zij op de arbeidsmarkt geen job vinden mede door de discriminatie op die arbeidsmarkt.

Ten tweede is er het model van *de etnische infrastructuur*. Dit model verklaart het ontstaan van allochtoon ondernemerschap vanuit de behoeften van de etnische gemeenschap. Allochtone ondernemingen ontstaan namelijk omdat de gemeenschap nood heeft aan gespecialiseerde goederen en diensten, bijvoorbeeld islamitische en joodse slagerijen.

Ten slotte is er het model van *de oorspronkelijke ondernemersmigratie*. Het opstarten van een eigen zaak is hier de oorzaak van de immigratie. Deze allochtonen zijn afkomstig uit een milieu waar ondernemen een traditie is. Zij doen hun kennis op in het land van herkomst en wanneer ze immigreren, zetten ze gespecialiseerde zaken in het gastland op (BOVENKERK, 1983, pp. 269-271).

- Verklaringen volgens Waldinger e.a.

In de eerste plaats merken we op dat de verklaringen van Waldinger die we terugvinden in het boek *'Ethnic entrepreneurs. Immigrant business in industrial societies'* betrekking hebben op de kleinhandel. In dit boek wordt gesproken over allochtone ondernemers in 'small businesses'. De verklaringen die hieronder besproken worden zijn enkel geldig voor allochtone ondernemers in de kleinhandel.

Het interactieve model van Waldinger e.a. is gebaseerd op twee dimensies: 'opportunity structures' en 'characteristics of the ethnic groups'. Wij vertalen

dit respectievelijk als 'opportuiniteitsstructuren' en 'eigenschappen van de etnische groepen'.

Etnische strategieën ontstaan door de interactie van bovenstaande factoren, doordat allochtone ondernemers zich proberen aan te passen aan de bronnen die beschikbaar gesteld worden door de opportuiniteitsstructuren (WALDINGER e.a, 1990 p. 21).

a) Opportuiniteitsstructuren

De opportuiniteitsstructuren zijn de mogelijkheden en kansen om een zaak op te zetten: de objectieve kenmerken van de economie en de houding van leveranciers, concurrenten, financiers, overheden enzovoort (BRACKE e.a., 1992, p.12). We kunnen deze structuren indelen in 'marktcondities' en 'toegang tot eigendom'.

Ten eerste de **marktcondities**. Een zaak kan enkel bestaan wanneer er een vraag is naar de goederen of diensten die de zaak aanbiedt. Voor allochtone ondernemers komt deze vraag meestal vanuit de eigen allochtone gemeenschap, *de etnische markt*. De allochtone gemeenschap heeft specifieke behoeftes en voorkeuren die het best worden bevredigd door iemand die deze behoeftes en voorkeuren ook heeft en daardoor beter begrijpt. De voor de hand liggende keuze is een lid uit de gemeenschap, de allochtone ondernemer. In de etnische markt worden meestal culinaire goederen en diensten aangeboden, bijvoorbeeld exotische gerechten in eettentjes en winkels met specerijen, kruiden en etenswaren uit het thuisland. Een andere succesvolle niche is deze waar culturele goederen en diensten verkocht worden. Wij denken aan allochtone boekenwinkels, juweliers, kledingzaken,...

Een voordeel van de etnische markt is dat het een gesloten markt is waar etnische loyaliteit belangrijk is. Hierdoor is het voor allochtonen gemakkelijker een eigen zaak op te richten dan in een open markt. Deze markt kent echter ook haar beperkingen omdat het vaak over een weinig kapitaalkrachtige,

kleine markt gaat. De allochtone ondernemer kan de beperkingen op drie manieren proberen te ontlopen. Ten eerste door middel van diversifiëring van het aanbod: hij gaat zich in andere branches vestigen. Ten tweede door horizontale uitbreiding: hij kan een volgend filiaal openen. Ten slotte door verticale uitbreiding: hij kan doorgroeien in de markt van kleinhandelaar tot tussen- of groothandelaar.

De allochtone ondernemer kan ervoor kiezen te opereren op een *open markt*. In deze markt bedient hij naast de etnische gemeenschap ook de autochtone. De toegang tot deze markt is niet zo gemakkelijk omdat de concurrentie vaak harder is en de allochtone ondernemer de hoge startkapitalen die men in sommige sectoren eist, niet kan verwerven. Toch zijn er voor de allochtone ondernemer een aantal mogelijkheden om zich op de open markt te onderscheiden door te opereren in:

- onderbezette of verlaten markten,
- markten met de mogelijkheid van de kleinschalige economie (kleinhandel met hetzelfde aanbod als autochtone winkels maar langere openingstijden,...),
- onstabiele en onzekere markten,
- een markt waar er specifiek gevraagd wordt naar een etnisch product.

(VANHOREN, 1992, pp.14-15)

Vervolgens bespreken we de **toegang tot eigendom**. Of een allochtoon toegang heeft tot eigendom hangt grotendeels af van twee factoren: 1) de hoeveelheid beschikbare handelszaken op de markt en de wil van autochtone ondernemers om een eigen zaak te hebben en 2) overheidsbeleid ten aanzien van allochtonen.

- 1) In de late 19de en begin 20ste eeuw groeide de economie zeer sterk. Allochtone ondernemers waren in die tijd geen concurrentie voor de autochtone ondernemers want zij opereerden in andere sectoren. In 1930 kent de wereldeconomie een grote crisis door de crash van de Wallstreetbeurs. In 1970 en 1980 gaat de economie opnieuw door een dal

omwille van de oliecrisis. Dit is niet bevorderlijk voor allochtone ondernemers omdat hun kansen hoofdzakelijk worden bepaald door het aantal autochtone ondernemers. Wanneer het aantal van autochtonen in de kleinhandel daalt, kunnen allochtonen zich aanbieden als 'vervangingsondernemer'.

2) Overheidsbeleid ten aanzien van allochtonen: het overheidsbeleid kan de toegang tot de markt vergemakkelijken of moeilijker maken: vergemakkelijken door middel van scholing en stimulatie van het ondernemingsklimaat, moeilijker maken door toetredingsdrempels op te leggen aan allochtone ondernemers.

b) Eigenschappen van de etnische groepen

De keuzes die gemaakt worden door allochtonen, zijn beïnvloed door hun economische, psychologische en sociale achtergrond. Volgens Waldinger zijn er twee economische oorzaken die ertoe leiden dat de meeste allochtone ondernemers 'vervangingsondernemers' zijn in kleinhandelszaken. In de eerste plaats maken zij veel kans het slachtoffer te worden van geblokkeerde mobiliteit. Dit komt voor wanneer zij te maken krijgen met valkuilen in de arbeidsmarkt: ze hebben weinig kennis van de taal in het gastland, ze bezitten ontoereikende vaardigheden of ze worden gediscrimineerd. Hun enige uitweg is dan te vluchten in het ondernemerschap omdat ze als arbeider niet aangenomen worden. Daarnaast zijn autochtonen minder bereid inspanningen te leveren voor – in hun ogen - minderwaardige beroepsactiviteiten waardoor de allochtonen deze plaatsen innemen.

Vanuit psychologisch standpunt zijn migranten sneller bereid om in minder betaalde jobs te functioneren. Ze hebben immers een groot risico genomen door naar een onbekend land af te reizen en schrikken er daardoor niet voor terug om ook op werkvlak risico's te nemen.

Tenslotte hebben migranten een andere perceptie op minder betaalde jobs vanuit hun sociale achtergrond. Zij hechten veel waarde aan het hebben van eigendom. Ondernemerschap, dus je eigen baas zijn, is voor hen een positief

alternatief voor het werknemerschap en eveneens de beste kans om vooruit te komen in het leven. Autochtonen daarentegen hechten meer waarde aan de sociale status van hun beroep.

Ten slotte speelt de overheid een rol in de keuzes die allochtone ondernemers hebben en maken. De overheid kan als storende factor werken wanneer zij aparte eisen gaat stellen aan allochtone ondernemers. Ook gebrek aan communicatie en aangepast beleid kan leiden tot vroegtijdig falen.

2.1.2 Strategieën voor allochtoon ondernemerschap

In het boek *'Ethnic entrepreneurs. Immigrant business in industrial societies'* geschreven door Waldinger e.a. uit 1990 worden een aantal strategieën voor allochtoon ondernemerschap opgesomd. Volgens het boek zijn de strategieën van toepassing op allochtone ondernemers waar ook ter wereld. Strategieën voor allochtoon ondernemerschap reflecteren het efficiënt gebruik van de sociale, culturele en economische bronnen van een allochtone groep. Hieronder worden zeven problemen besproken waar allochtone ondernemers mee te maken kunnen krijgen en waarvoor ze strategieën moeten gebruiken om ze op te lossen. Deze problemen handelen over: informatie, kapitaal, training en vaardigheden, arbeid, klanten, concurrentie en politiek beleid.

1) Informatie

Informatie en advies zijn van essentieel belang voor allochtone ondernemers. Voor zij met hun onderneming kunnen beginnen, hebben zij informatie nodig over de markt, de reglementering, wetten, financieringsmogelijkheden, enz. Voor het vergaren van informatie steunen zij op hun directe omgeving en op indirecte banden in het allochtone, sociale netwerk. Dit zijn voorbeelden van officieuze kanalen. Niet elke persoon in het netwerk geeft waardevolle of

geloofwaardige informatie maar het intieme netwerk heeft zeker zijn nut. Dit netwerk wordt door de allochtone ondernemers gebruikt voor financiële steun en het rekruteren van arbeidskrachten. Een goed uitgebouwd netwerk zal de kans op slagen voor de allochtone ondernemer vergroten.

Daarnaast heeft de allochtone ondernemer nood aan juiste informatie die hij verkrijgt via de officiële kanalen. Jammer genoeg vindt hij in vele gevallen zijn weg niet tot de overheidsinstanties of de middenstandsdienst in de gemeente. Een eerste oorzaak hiervan is dat er een zekere drempelvrees heerst bij de allochtone ondernemer. Ten tweede is er de taalbarrière. Informatie wordt meestal verstrekt in de vorm van brochures of via publicaties in vaktijdschriften. Wanneer de allochtone ondernemer de taal niet goed beheerst, hebben deze kanalen weinig nut.

2) Kapitaal

Om een onderneming op te starten, heb je kapitaal nodig. Uit het boek *'Ethnic entrepreneurs. Immigrant business in industrial societies'* van Waldinger e.a., blijkt dat allochtone ondernemers hun spaargeld aanspreken bij het opstarten van hun zaak. De meeste ondernemers hebben voor de start gewerkt als arbeider, vaak in meerdere jobs, om het kapitaal bijeen te sparen. Een tweede manier om aan het startkapitaal te komen, is door het te lenen van het intieme netwerk. Het hangt af van de culturele achtergrond van de allochtone ondernemer of hij voor deze optie kiest. In sommige culturen wordt het lenen van geld van een familielid als een mislukking van de eigen persoon gezien. Tenslotte kan de allochtone ondernemer een lening aangaan bij een officiële financiële instelling.

3) Training en vaardigheden

Allochtone ondernemers verkrijgen hun vaardigheden meestal 'on-the-job'. Voor ze zelf een zaak opstarten, hebben ze ervaring opgedaan in de zaak van iemand van hun netwerk. Ze beschikken om die reden meestal niet over een

diploma dat door de staat omwille van consumentenbescherming wel geëist wordt. Vandaar vinden we allochtone ondernemers meestal terug in laagdrempelige branches (VANHOREN, 1992, p.21).

4) Arbeid

Meestal zijn de bedrijven die allochtone ondernemers opstarten éénmansbedrijven. Wanneer de bedrijven groeien en behoefte krijgen aan personeel, rekruteren de meeste ondernemers onder hun naaste familie of leden van hun etnisch netwerk. Allochtone ondernemingen vertrouwen sterk op de loyaliteit van de werknemers ook tijdens economisch zwakkere periodes. Werknemers die deel uitmaken van de familie of van het etnisch netwerk, zullen bereid zijn te werken tegen een laag loon. Bovendien werken ze meestal elke dag en buiten de normale werkuren.

5) Klanten

Allochtone ondernemers die een kleinhandelszaak hebben, gebruiken een ander imago voor de verschillende klantengroepen die zij bedienen. Voor de autochtone klanten die vaak om een betere dienstverlening vragen, meten zij zich het imago van 'de serieuze zakenman' aan. Voor de officiële instellingen die om een naleving van de wetten en voorschriften vragen, komen ze over als 'de eerlijke zakenman'. Het is met klanten van dezelfde afkomst en cultuur, dat ze de meeste problemen ondervinden. Allochtone klanten verwachten speciale service, voorkeursbehandelingen en kortingen. Allochtone ondernemers vinden dat hun eigen gemeenschap de neiging heeft om het bedrijf te beschouwen als een gemeenschappelijk goed. Om die reden verkiezen allochtone ondernemers een klantenbestand dat grotendeels bestaat uit autochtone klanten.

6) Concurrentie

Het probleem van intensieve interne concurrentie doet zich voor wanneer er meerdere allochtonen beslissen eenzelfde soort zaak op te starten in dezelfde buurt. Volgens een studie van Howard Aldrich (1977) hebben allochtone ondernemers 4 manieren ontwikkeld om om te gaan met deze vorm van concurrentie:

- *Zelfexploitatie*: de ondernemer gaat langer en harder werken. Hij is zeven dagen op zeven geopend en keert zichzelf weinig inkomen uit. Hij zet alle leden van het gezin in om zijn zaak langer open te kunnen houden dan zijn concurrent.
- *Horizontale of verticale expansie*: de ondernemer kan horizontaal uitbreiden. Dit betekent dat hij meerdere zaken met hetzelfde aanbod in de buurt gaat openen. Verticale expansie betekent dat de ondernemer zich gaat verplaatsen in de productieketen. Hij zal naast een kleinhandelszaak, een groothandelszaak openen of hij zal starten met de productie van een goed.
- *Een handelsassociatie oprichten*: de ondernemers gaan samenwerken en informatie uitwisselen over prijzen, kosten, klanten,... In plaats van elkaars klanten proberen af te snoepen met lage prijzen, houden ze hun prijzen hoog en zijn ze bereid het klantenbestand te delen.
- *Door middel van huwelijk concurrerende families samenbrengen*: een laatste middel om concurrentie tussen ondernemers uit te schakelen is het (gearrangeerde) huwelijk. Wanneer zoon en dochter van twee concurrerende families trouwen, krijgen de families toegang tot beide klantenbestanden en stopt de prijzenoorlog.

7) Politiek beleid

Politiek beleid kan een probleem betekenen voor de allochtone ondernemer. Hij is niet altijd op de hoogte van de formaliteiten die hij moet vervullen

voordat hij een eigen zaak kan opstarten. Dit sluit nauw aan bij het probleem van informatie, eerder besproken. Het gevolg hiervan kan zijn dat de ondernemer (ongewenst) opereert in het illegale circuit.

2.1.3 Evolutie van allochtone ondernemingen

Het evolutiemodel van Waldinger (WALDINGER e.a, 1990, p.106-130) vertrekt vanuit twee dimensies. De eerste dimensie is de concentratie van de allochtone bevolking. Deze dimensie wordt gebruikt om te bepalen of de allochtone ondernemer zich richt tot de etnische markt of de open markt. Wanneer hij zich richt tot de etnische markt betekent dit dat de allochtone bevolking zijn voornaamste klantengroep is. Hij richt zich op de open markt wanneer de klanten bestaan uit zowel allochtonen als autochtonen. De tweede dimensie meet de mate waarin allochtone ondernemers zich specialiseren in het aanbod. De eerste en tweede dimensie samen worden in tabel 2.1 gepresenteerd en leiden tot vier types van ondernemingen.

Tabel 2.1: Evolutie van allochtone ondernemingen volgens de dimensies 'specialisatie in het aanbod' en 'etnische bevolkingsconcentratie'

		ETNISCHE BEVOLKINGSCONCENTRATIE	
		Hoog	Laag
SPECIALISATIE IN HET AANBOD	Hoog	Ethnic niche	Middleman minority
	Laag	Replacement minority	Economic assimilation

Bron: WALDINGER e.a. 1990, p. 125

a) Replacement minority

Het eerste type is de 'replacement minority'. Dit type wordt gekenmerkt door een hoge etnische bevolkingsconcentratie en een lage specialisatie in aanbod. De allochtone ondernemer vestigt zich in een concentratiebuurt. Hier kan hij rekenen op de solidariteit van zijn etnisch netwerk. De meeste ondernemers van dit type beschikken niet over het nodige kapitaal en hebben een zwakke motivatie om een zaak op te richten. Ze zien zichzelf als tijdelijke migranten en hebben niet te bedoeling te investeren op lange termijn. Het gaat om een kleine groep van ondernemers die een beperkt aantal goederen of diensten aanbiedt.

b) Ethnic niche

Het volgende stadium is dat van de 'ethnic niche'. We zien hier zowel een hoge etnische bevolkingsconcentratie als een hoge specialisatie in aanbod. Na verloop van tijd gaat de grootte van het etnisch netwerk toenemen. Redenen hiervoor zijn in de eerste plaats, de aankomst van de vrouwen die hun man achterna reizen wanneer duidelijk wordt dat er van tijdelijke immigratie geen sprake meer is en in de tweede plaats, de geboorte van kinderen. De omvang van de markt is nu groot genoeg om het voortbestaan van de allochtone ondernemingen, opgezet in de concentratiebuurt, te garanderen.

We kunnen twee types onderscheiden binnen de ethnic niche: ten eerste de ondernemer die zich concentreert op het leveren van goederen en diensten die aan de specifieke behoeften van de etnische gemeenschap voldoen. Ten tweede de ondernemer die autochtone goederen en diensten aanbiedt. In het tweede geval gaat het om ondernemers die handelszaken van autochtonen overnemen wanneer deze met pensioen gaan of failliet verklaard worden. Dit fenomeen wordt door Waldinger 'ecological succession' genoemd.

c) Middleman minority

In het derde stadium gaan de allochtone ondernemers een beroep doen op hun ervaring, connecties en hun kapitaal om een nog breder publiek aan te spreken. Ze gaan op zoek naar groeimogelijkheden omdat ze de concurrentie op de allochtone markt niet aankunnen. Meestal houdt dit in dat ze hun zaak zullen vestigen in een gebied met een lage etnische bevolkingsconcentratie en dat hun aanbod gespecialiseerd zal zijn. Allochtone ondernemers van het type 'middleman minority' richten zich tot de open markt. De toegang tot deze markt is niet makkelijk en vaak moet de ondernemer zich tevreden stellen met het bedienen van markten die de autochtone ondernemers mijden (deze markten hebben we hierboven onder 'marktcondities' aangehaald). Kenmerken van deze markten zijn lange openingsuren en branches waar de vaardigheden en opbrengsten in ruil voor de investeringen nog te laag zijn om autochtone concurrenten aan te trekken (VANHOREN e.a., 1992, p.23).

d) Economic assimilation

In de laatste fase is de etnische bevolkingconcentratie laag. Dit betekent dat de allochtone ondernemers zich gaan verspreiden en zich niet langer enkel in concentratiebuurten vestigen. Hun aanbod gaat steeds meer lijken op dat van de autochtone concurrenten.

2.1.4 Studie over allochtoon ondernemerschap uit België

In België is er reeds onderzoek gevoerd naar allochtone ondernemers. Dit onderzoek uit 1999 kaderde in het Viona-arbeidsmarktprogramma (Vlaams Interuniversitair Onderzoeksnetwerk Arbeidsmarktreportering) en had als doel een eerste, uitgebreide verkenning op het terrein van het allochtoon ondernemerschap te brengen. Men zocht antwoorden op de volgende vragen:

hoeveel allochtone ondernemers zijn er? Wat zijn hun persoonlijke kenmerken? Wat is het profiel van de allochtone ondernemers? Waarom ondernemen ze? Welke ondernemingsstrategieën hanteren allochtone ondernemers? en als laatste vraag Welke problemen ondervinden ze en hoe gaan ze ermee om? De belangrijkste resultaten worden hieronder vermeld.

De onderzoekers hebben geconcludeerd dat er in Vlaanderen ongeveer 10.000 allochtone ondernemers zijn. Ongeveer 30% beschikt over de Belgische nationaliteit. Hun leeftijd blijkt lager te liggen dan bij de autochtone zelfstandigen. Vooral bij de Turken en Marokkanen zijn er minder vrouwelijke ondernemers. Verder spreken allochtone ondernemers in Vlaanderen vaker Frans dan hun autochtone collega's en komen ze veel vaker in handelsvennootschappen terecht dan autochtone ondernemers.

Uit de studie bleek dat allochtone ondernemers ervoor kiezen een eigen zaak op te starten omdat ze verwachten er financieel en sociaal op vooruit te gaan. De keuze voor een bepaalde sector wordt bepaald door de marktgegevens (goede financiële perspectieven,...).

Over de ondernemingsstrategieën die de allochtone ondernemers hanteren, vermeldt de studie het volgende: meer dan 73% van de ondervraagden vindt dat zijn onderneming evenveel een autochtoon als een allochtoon karakter heeft. Nog geen 15% vindt dat zijn zaak een uitgesproken allochtoon karakter heeft. Zelfs 15% vindt dat zijn onderneming een perfect autochtoon karakter heeft. De ondernemers maken over het algemeen weinig reclame. De sleutels tot succes liggen volgens de ondernemers niet in een transnationaal netwerk op een (allochtone) ondernemingstraditie, maar in hard werken en flexibel zijn.

Op de laatste vraag 'hoe gaan allochtone ondernemers om met specifieke problemen?' heeft de studie volgens haar conclusies geen bevredigend antwoord gevonden omdat volgens de interviewers de aarzeling bij deze vraag het grootst was (LAMBRECHT, 2001, p. 140-150) .

2.1.5 Allochtoon ondernemerschap in Nederland

In Nederland zijn er heel wat allochtone ondernemers te vinden. Het land heeft sterke banden met haar ex-kolonies en met de Nederlandse Antillen. Ondernemers uit die landen vestigen zich al jaren op het Nederlandse grondgebied. We bespreken in dit deel een studie over allochtoon ondernemerschap in Nederland en we bestuderen enkele beleidsadviezen die de Sociaal Economische Raad aan het Nederlands kabinet heeft overgemaakt.

2.1.5.1 Studie over allochtoon ondernemerschap in Nederland

We vonden een studie uit Nederland uitgevoerd voor het Ministerie van Economische Zaken door *EIM* in 2004. Uit deze studie blijkt dat de groep allochtone ondernemers in Nederland steeds groter wordt. De toename voor het ondernemerschap is zelfs sterker dan de toename onder de autochtone bevolking. Meer dan bij autochtonen is bij niet-westerse allochtonen vooral de eenmanszaak populair.

In 2002 telt Nederland 967.000 ondernemers; 1 op de 8 van deze ondernemers is allochtoon. Daarvan is 1 op de 3 van niet-westerse afkomst. In de periode 1999-2000 was de toename van het aantal ondernemers het grootst onder niet-westerse allochtonen: +3,1% tegenover +0,6% onder westerse allochtonen en +0,3% onder autochtonen. Vooral bij de tweede generatie niet-westerse allochtonen zijn nieuwe ondernemers te vinden. Uit de studie blijkt wel dat er een kwaliteitsslag nodig is onder allochtone ondernemers. Van alle bedrijven uit 1994, dus autochtoon en allochtoon, bestaat in 2004 nog ruim 33%. Bij de niet-westerse allochtone bedrijven bestaat nog 20%. De studie constateert verder dat de meeste allochtone ondernemers gevestigd zijn in West-Nederland en in het bijzonder in de grote

steden. Ze zijn vooral te vinden in horeca, handel en reparatie en zakelijke dienstverlening.

In de tweede generatie allochtone ondernemers voltrekt zich echter een verschuiving naar meer spreiding over de diverse sectoren conform het Nederlandse landelijke patroon. Steeds meer ondernemers uit de tweede generatie kiezen voor een bedrijf in de zakelijke dienstverlening. Startende allochtone ondernemers, vooral onder de eerste generatie, richten vaak impulsief een eigen bedrijf op zonder een goede inventarisatie van marktkansen. Als gevolg hiervan bedienen ze dezelfde klantenkring met dezelfde producten of diensten als hun concurrenten, zonder onderscheidend vermogen. Dit leidt tot sterke prijsconcurrentie, een achterblijvend ondernemersinkomen, en een hoog uitvalpercentage onder jonge allochtone bedrijven.

De allochtone ondernemers in Nederland zijn doorgaans mannen. Het aandeel van vrouwelijke ondernemers, vooral onder niet-westerse allochtone ondernemers blijft achter bij het gemiddelde. Dit geldt voor zowel de eerste als tweede generatie allochtone ondernemers. Tussen etnische groepen treden grote verschillen op. Het aandeel vrouwelijke ondernemers onder Turkse en Marokkaanse ondernemers is behoorlijk laag met een gemiddeld aandeel van 17%, respectievelijk 12% in 2002. Ten opzichte van 1999 zijn deze aandelen zelfs gedaald. Het aandeel van vrouwelijke ondernemers uit Suriname en de Nederlandse Antillen en Aruba komt overeen met het niveau van vrouwelijke autochtone ondernemers (Bron: Kenniscentrum Grote Steden).

Voor een gedetailleerde bespreking van de resultaten verwijzen we naar het onderzoek dat u kan raadplegen op de website van het Kenniscentrum Grote Steden. Het juiste internetadres vindt u in de literatuurlijst.

2.1.5.2 *Beleidsadviezen van de SER aan het Nederlands kabinet*

We hebben een tweede onderzoek uit Nederland gevonden dat is opgestart om het kabinet te adviseren over het te voeren beleid ten aanzien van het etnisch ondernemerschap. Het gaat hier om een onderzoek dat dateert uit 1998 en is uitgevoerd door de Sociale Economische Raad (SER). De SER werd gevraagd de algemene en specifiek voor etnische minderheden geldende knelpunten en kansen voor ondernemerschap in kaart te brengen en op basis daarvan beleidsrichtingen te ontwikkelen. We zullen de resultaten van het onderzoek hieronder bespreken.

In de eerste plaats merkt de studie op dat de keuze voor allochtoon ondernemerschap sinds het midden van de jaren tachtig sterk is toegenomen. Dit gegeven sluit aan bij de bevindingen uit het eerste onderzoek dat we hier besproken hebben. Onder de belangrijkste groepen - Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen - is sprake van een sterkere toename dan onder autochtonen. We kunnen dus spreken over een positieve ontwikkeling. Toch vertoont het etnisch ondernemerschap nog een aantal structurele kwetsbaarheden die tot uiting komen in een relatief hoog uitvalpercentage in het eerste jaar van ondernemerschap. Daarnaast moet een relatief groot aandeel van de zelfstandigen gedurende langere tijd van een laag inkomen rondkomen. Voor een uitgebreide bespreking van knelpunten en kansen verwijzen we naar het onderzoek zelf. Wij gaan verder in deze tekst enkel de beleidsadviezen weergeven. Deze adviezen worden ingedeeld in vier groepen:

1) Het vinden en benutten van marktkansen

De ontwikkeling van de vraag naar producten en diensten bepaalt in belangrijke mate de ruimte voor toetreding en verdere doorgroei van allochtone ondernemers. Omdat veel allochtone ondernemers een start maken met relatief laagwaardige en arbeidsintensieve, industriële en dienstenactiviteiten, zijn ook zij gebaat bij een gematigde kostenontwikkeling.

Verder ziet de SER vooral mogelijkheden in het evolueren in de richting van dienstverlenende activiteiten.

Zij leggen vooral de nadruk op de ontwikkeling van de markt voor persoonlijke dienstverlening. De SER geeft aan dat de persoonlijke dienstverlening tot een regulier onderdeel van de marktsector moet worden gemaakt. Ze zijn voorstander van een benadering vanuit het marktwerkingbeleid om een succesvol aanbod van persoonlijke diensten te lanceren. Tegenwoordig gebeurt dit enkel vanuit het arbeidsmarktbeleid. Ook de ontwikkeling van *ondernemerschap* moet een onderdeel uitmaken van de nieuwe vorm van beleid.

Etnische minderheden concentreren zich in Nederland hoofdzakelijk in grote steden. Het in Nederland gevoerde *Grotestedenbeleid* houdt hier rekening mee en is van belang voor de etnische minderheden en in het bijzonder de allochtone ondernemers. De SER heeft zijn visie op het Grotestedenbeleid uiteengezet en is tot de volgende vaststellingen gekomen. Zij willen meer aandacht voor de stadseconomie. Om deze te versterken willen zij een stadseconomiefonds opzetten dat zich richt op de financiering van projecten die de economische structuur in vooraf aan te duiden economische stimuleringsgebieden verbetert. Het gaat dan om projecten waarvoor overheid en bedrijfsleven een gezamenlijke verantwoordelijkheid willen dragen, bijvoorbeeld bedrijfscentra waar gestreefd wordt naar een goede mix van allochtone en autochtone bedrijvigheid. Andere voorbeelden zijn inrichting of herstructurering van winkelcentra en bedrijventerreinen, faciliteiten voor starters, ondernemerseducatie en voorlichting.

Vervolgens wil de SER het aantal allochtonen in de *franchiseformule en winkelketens* zien toenemen. Ze zijn van mening dat de franchiseformule kan bijdragen tot de oplossing van drie knelpunten rond allochtoon ondernemerschap: gebrekkige managementvaardigheden, toetredingsproblemen in sommige branches en een gebrek aan gunstige locaties.

Ten slotte moedigt de SER recente initiatieven van een aantal commerciële banken aan die erop gericht zijn de communicatie met etnische minderheidsgroepen te verbeteren. Ze willen nagaan in hoeverre het 'stadseconomiefonds' een rol kan spelen bij de garantstelling voor kredieten die door private banken aan ondernemers in de economische stimuleringsgebieden in de grote steden worden verstrekt. De SER is er zich namelijk van bewust dat een groot probleem voor startende ondernemingen de externe financiering van hun onderneming is. Voor allochtone ondernemers wordt dit probleem vergroot door de soms slechte kennis van taal en cultuur. Dit zijn niet-financiële risicofactoren die de bank in het achterhoofd houdt. De initiatieven van de banken zouden een deel van het risico kunnen beperken.

2) Inspanningen in de sfeer van wet - en regelgeving

Net als in België zijn er in Nederland heel wat administratieve vereisten waaraan een ondernemer moet voldoen. Vooral bij kleine en middelgrote bedrijven (KMO) zijn die vereisten geen eenvoudige opgave. De SER pleit voor een terugschroefing van de administratieve lastendruk voor zowel bedrijf als burger en op het niveau van alle overheden, ook de lagere. Voor bedrijven is het vooral van belang dat zij kunnen rekenen op:

- één aanspreekpunt bij gemeenten,
- daadwerkelijke stroomlijning en afstemming van de procedures die achter het loket schuilgaan,
- een korte, vooraf helder aangegeven, doorlooptijd van (vergunnings-) procedures.

In Nederland hebben startende ondernemers de plicht om deel te nemen aan een cursus Algemene Ondernemingsvaardigheden wanneer zij opereren in marktsegmenten waarvoor een vestigingsvergunning geldt. De SER blijft voorstander van deze maatregel. Ook de kwaliteit en continuïteit van het etnisch ondernemerschap is daarbij gebaat. Wel ziet de SER aanleiding om nauwkeurig na te gaan op welke wijze de cursus AOV kan worden verbeterd

en strenger worden opgevolgd. Wanneer dit niet gebeurt, ontbreekt de prikkel voor starters om van hun kant te investeren in het behalen van het AOV-diploma.

3) Toegang krijgen en verwerven tot externe netwerken

Het netwerk van allochtone ondernemers is meestal beperkt tot hun eigen informele netwerk. Zij zouden de kwaliteit van hun ondernemerschap aanzienlijk kunnen vergroten door toegang te krijgen tot reguliere, externe netwerken. Volgens de SER hebben organisaties binnen het Nederlandse bedrijfsleven, zoals de Kamers van Koophandel, een belangrijke verantwoordelijkheid bij de externe netwerkvorming. De SER gaat ervan uit dat die organisaties zich hiervan bewust zijn en er gehoor aan willen geven. Het uitwerken van de verantwoordelijkheid verdient niet enkel aanmoediging maar ook ondersteuning.

Uit de praktijk blijkt dat er binnen het bedrijfsleven bereidheid is starters en ook kleine bestaande ondernemers te ondersteunen. Uit de initiatieven die de laatste jaren zijn ondernomen komt naar voren dat het bereiken van de doelgroep voor het moeilijkste probleem zorgt. Traditionele schriftelijke instrumenten, zoals brieven en folders, blijken niet de kracht te hebben de doelgroep te benaderen. Veel allochtone ondernemers geven aan het liefst persoonlijk aangesproken te worden. Men zou hiervoor beroep kunnen doen op allochtone adviseurs. Daarnaast kan het stimuleren van zelforganisatie een effectief instrument zijn omdat dit kan bijdragen tot een verdere professionalisering van het ondernemerschap.

4) Voorlichting advies en educatie

Volgens de SER zijn er verbeteringen mogelijk op het gebied van voorlichting, advies en onderwijs aan startende allochtone ondernemers. De verbeteringen uiten zich op het vlak van de doorzichtigheid van het voorzieningenaanbod en

een verheldering van de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de betrokken partijen.

Vooraf voor starters komen er meer duidelijkheden. De Kamers van Koophandel krijgen veel meer dan ervoor een *eerstelijnsfunctie* toebedeeld. Binnen de Kamers van Koophandel zou een herkenbaar en toegankelijk aanspreekpunt aanwezig moeten zijn om, op basis van een goed begrip in de verschillende aspecten van het allochtoon ondernemerschap, aan startende allochtone ondernemers algemene ondersteuning te geven.

Voor de intensievere begeleiding moeten de Kamers volgens de SER de starters doorverwijzen naar *lokale startersinitiatieven*. Om dit tot een goed einde te brengen moet de projectsubsiëring mee evolueren. Hier verwijst de SER naar het stadseconomiefonds. Dit zou voor de grote steden een rol kunnen spelen om dergelijke initiatieven tot stand te brengen of ze een lange termijnperspectief te geven.

In het algemeen vindt de SER dat er meer ruimte moet worden gegeven aan initiatieven die vertrekken vanuit de visie: 'ondernemen kan je leren'. Ze pleiten voor meer aandacht voor het ondernemerschap in het initiële onderwijs. Leerlingen zouden vaardigheden moeten herkennen en ontwikkelen die bruikbaar zijn in het ondernemerschap. Daarnaast moeten ze worden getraind in het herkennen en creatief oplossen van probleemsituaties. Ook voor scholingsinstellingen is er een rol weggelegd zowel voor aspirant-ondernemers in de kring van de werkenden als de werkzoekenden. Wanneer werkenden zich willen omscholen tot ondernemers brengt dit vele kosten met zich mee. Werkgevers zijn meestal niet bereid deze te betalen voor hun werknemers omdat de kans bestaat dat de werknemers hun toekomstige concurrenten worden. Daarom ziet de SER de financiering van de omscholing als een taak van de overheid.

Ten slotte vraagt de SER ook aandacht voor de geringe betekenis van het ondernemerschap bij de *beroepskeuzeadviesing*. Zelfstandig ondernemen biedt ook loopbaanperspectief. Om die reden wenst de SER dat wordt

onderzocht hoe het perspectief op zelfstandig ondernemen een integraal onderdeel van beroepskeuzetests kan worden (Bron: Sociaal Economische Raad).

2.1.6 Studie over efficiëntie van stedelijke beleidsinitiatieven in zeven Europese steden

In 1999 heeft de Vrije Universiteit van Amsterdam een studie uitgevoerd naar de efficiëntie van stedelijke beleidsinitiatieven in zeven Europese steden namelijk Amsterdam, Barcelona, Berlijn, Kopenhagen, Genk, Leicester en Stockholm. De impact van kritische succesfactoren, die gerelateerd zijn aan comparatieve voordelen die allochtone ondernemers hebben, op de succeschansen van ondersteunende, stedelijke initiatieven werd onderzocht.

In elk van de zeven steden lopen projecten die erop gericht zijn leden van etnische minderheden een trainingsprogramma aan te bieden dat hen in staat stelt een eigen zaak op te richten.

1. Amsterdam

Het project "Let's talk business: start je eigen bedrijf in Zuidoost" is opgestart om de economische activiteit in de zuidoostelijke buitenwijken van Amsterdam te stimuleren. Het specifieke doel van het project is ondernemerschap te promoten en, als gevolg daarvan, werkgelegenheid te creëren. Werklozen uit het gebied, waarvan 50% tot een minderheidsgroep moet behoren, wordt de kans gegeven deel te nemen aan een trainingsprogramma waarin ondernemingsvaardigheden aangeleerd worden. Wanneer het programma succesvol afgesloten wordt, krijgt de kandidaat-ondernemer een individuele begeleider toegewezen die hem tijdens twee dagen helpt met het opstellen van een ondernemingsplan. Na de start kan de kersverse ondernemer nog gedurende vijf dagen beroep doen op een individuele begeleider. Aan

degenen die de selectieprocedure niet succesvol doorkomen, wordt verder advies verstrekt over hoe de positie op de arbeidsmarkt verbeterd kan worden.

2. Barcelona

Het project SAFIR in Barcelona is een jobplaatsings- en een self-employment programma gericht op migranten. De doelgroep voor het project wordt gevormd door leden van etnische minderheden die in de stad wonen en het plan hebben hier een eigen zaak op te richten. Voor deze startende ondernemers worden er infosessies gehouden en trainingen ingericht. Ze krijgen verder hulp bij het opstellen van het ondernemingsplan.

3. Berlijn

Het project in Berlijn wil de economische afhankelijkheid van migrantenvrouwen stimuleren door self-employment. Diensten als opleidingen, juridisch advies en hulp bij het opstellen van financiële en andere plannen worden aan de vrouwen aangeboden. Het trainingsprogramma, dat 10 maanden duurt, wil de vrouwen zoveel mogelijk zelf ervaring in het zakenleven laten opdoen.

Net als in Amsterdam is er begeleiding voor degene die de selectieprocedure niet haalt.

4. Kopenhagen

“Immigrants projects” in Kopenhagen heeft als doel de banden tussen Denemarken en het thuisland van de in Denemarken gevestigde allochtone ondernemers te verbeteren. Het doel van het project is migranten te ondersteunen bij het succesvol opstarten van een zaak. Deelnemers worden geselecteerd op basis van een interview waar zowel talenkennis als kennis van het handel drijven worden getest. De geselecteerde deelnemers worden in

groepen ingedeeld die bedrijven voorstellen. Ze moeten verschillende rollen in het bedrijf aannemen zodat ze problemen vanuit verschillende invalshoeken leren aanpakken.

5. Genk

STEBO in Genk is gegroeid uit lokale initiatieven in de voormalige Limburgse mijnstreek. De projecten die STEBO aanbiedt aan kandidaat-ondernemers, hebben als doel ondersteuning en educatie te bieden. Nadat de kandidaat-ondernemer een aantal opleidingen heeft gevolgd en hulp heeft gehad bij het opstellen van zijn ondernemingsplan, kan hij zijn eigen zaak starten.

6. Leicester

“Into-business” is in Leicester gelanceerd in samenwerking met vijf Aziatische en één Afro-Caraïbische bedrijfsadviseur. Het doel van het project is met behulp van goede informatie over allochtoon ondernemerschap realistisch en up-to-date advies te geven aan allochtone ondernemers.

7. Stockholm

Rinkeby Business House, gelegen in Stockholm, biedt aan werkloze migranten boven de twintig jaar de kans om ideeën te ontwikkelen voor het starten van een eigen zaak. Het belangrijkste doel van dit project is de economische ontwikkeling van Rinkeby stimuleren. Verschillende activiteiten maken deel uit van het project: aangepaste begeleiding van drie consultants, opleiding en toegang tot subsidies (beperkt in tijd). Dankzij het project worden allochtone ondernemers gedurende de eerste en meest risicovolle jaren van de onderneming bijgestaan door professionele begeleiders. Op die manier kunnen zij uitgroeien tot een stabiele bron van werkgelegenheid.

De analyse van efficiëntie gebeurde op twee vlakken: een eerste geval is dat van de specifieke ondersteuningsprojecten. Hier werd de nadruk gelegd op de rol van het sociale netwerk, de kennis van twee culturen/talen en specifieke etnische goederen of diensten. In het geval van het globale, stedelijke beleid legde men de nadruk op privileges voor etnische minderheidsgroepen, opleiding en trainingen en informatieverstrekking over regels en wetgeving.

Na een grondig onderzoek naar de efficiëntie van de stedelijke initiatieven is de studie tot drie focuspunten gekomen waarvoor beleid het meest succesvol zou zijn:

- het potentieel van socio-culturele en etnische netwerken,
- de belangrijkheid van training en opleiding,
- informatie over faciliteiten en toegang tot financiële bronnen.

(Bron: VAN DELFT, e.a., 1999, p. 1-28)

Wanneer overheden zich op deze drie punten focussen, lossen zij voor een groot deel de knelpunten waar allochtone ondernemers mee te maken krijgen op. Overheden moeten beseffen dat allochtone ondernemers een waardevolle groep ondernemers zijn waar extra aandacht aan moet geschonken worden. Dit betekent niet dat wij vinden dat overheden deze groep positief moet gaan discrimineren of vertroetelen maar enkel dat aan de problematiek van allochtone ondernemers aandacht moet worden besteed. Om efficiënt beleid te creëren rond bovenstaande drie focuspunten, zijn extra inspanningen van de overheden een vereiste.

2.2 Beleid in België ten aanzien van allochtone ondernemers: kort overzicht

2.2.1 Overheden in België

In België zijn er op verschillende niveaus overheden actief. We leggen uit hoe de structuur van het land eruit ziet om zo beter te begrijpen op welke manier het beleid tot stand komt.

België is sinds 1993 een federale staat. De wetten van het *federale parlement* gelden voor alle Belgen. Federale bevoegdheden zijn:

- buitenlands en Europees beleid,
- defensie,
- justitie en politie,
- volksgezondheid,
- de sociale zekerheid,
- de belastingen,
- het macro-economisch beleid en de tewerkstelling,
- het wetenschapsbeleid,
- de mobiliteit,
- de telecommunicatie.

België is verder opgedeeld op twee manieren: er zijn *drie gewesten* (het Vlaams gewest, het Waals gewest en het Brussels Hoofdstedelijk gewest) en *drie gemeenschappen* (de Vlaamse gemeenschap, de Franse gemeenschap en de Duitstalige gemeenschap) die elke hun eigen bevoegdheden hebben. De indeling leidt tot het ontstaan van deelstaten en de wetten van het parlement van een deelstaat (decreten) zijn enkel geldig voor de inwoners van de deelstaat.

De *Gewesten* zijn bevoegd voor plaatsgebonden aangelegenheden:

- ruimtelijke ordening,
- huisvesting,
- landinrichting en natuurbehoud,
- leefmilieu,
- landbouw en zeevisserij,
- waterbeleid,
- economie,
- werkgelegenheid,
- energiebeleid,
- gemeenten, provincies en intercommunales,
- openbare werken en verkeer,
- internationale aangelegenheden en wetenschapsbeleid voor de voor hen bevoegde aangelegenheden.

De *Gemeenschappen* zijn bevoegd voor persoonsgebonden aangelegenheden:

- cultuur,
- onderwijs,
- taalgebruik,
- internationale aangelegenheden en wetenschapsbeleid voor de voor hen bevoegde aangelegenheden.

In Vlaanderen zijn gemeenschap en gewest samengevloeid tot één Vlaamse deelstaat met één Vlaamse regering en één Vlaams parlement (Bron: Vlaams Parlement). In Wallonië is dit niet het geval: zowel het Waalse gewest als de Franse en de Duitstalige gemeenschappen hebben een parlement en een regering.

Het Vlaamse en het Waalse gewest zijn onderverdeeld in provincies: ze tellen er elk vijf. Aan het hoofd van de provincie staat de gouverneur. Het Brussels Hoofdstedelijk gewest is provincieloos maar het arrondissement Brussel-Hoofdstad heeft wel een gouverneur. De provincies zijn vervolgens onderverdeeld in gemeenten.

Op elk van deze niveaus komt beleid tot stand. We gaan in deze eindverhandeling op zoek naar het beleid voor allochtone ondernemers ontstaat. We hebben in de literatuurstudie gezien dat allochtone ondernemers op verschillende vlakken problemen hebben: onderwijs, taalgebruik maar ook met ruimtelijke ordening en economie. Een goede samenwerking tussen Gemeenschappen en Gewesten is van cruciaal belang voor een efficiënte beleidsvoering.

2.2.2 Beleid in België ten aanzien van allochtone ondernemers

Tot voor kort was er in België, Vlaanderen en de rest van Europa weinig belangstelling voor allochtoon ondernemerschap. Dit uit zich in desinteresse vanwege de overheid, de onderzoekswereld, de media en het publiek. Om die reden zijn cijfers en statistieken over allochtoon ondernemerschap moeilijk te vinden en zijn wetenschappelijke studies over het onderwerp schaars. Nochtans zijn allochtone ondernemers belangrijk. Zij hebben namelijk een economische functie. We denken dan in de eerste plaats aan de (vaak achtergestelde) buurten in de grotere Belgische steden. Allochtonen met een eigen zaak zorgen voor hun eigen tewerkstelling en via het statuut van meewerkende echtgenote of zelfstandige helper voor de tewerkstelling van hun directe omgeving. Wanneer de zaak blijft groeien, kunnen ze zelfs werkgever worden van heel wat mensen uit hun buurt. De verschillende overheden beginnen het belang van allochtoon ondernemerschap in te zien. Voorzichtig groeit de aandacht voor het onderwerp in het kader van het 'gelijkekansenbeleid', het stedenbeleid en werkgelegenheidsbeleid op diverse beleidsniveaus (Genderzakboekje, vrouwelijk ondernemen 2004, p. 108 - 111).

In eerste instantie vinden we in de aanbevelingen van de *Europese Commissie* de allochtone ondernemers – meer specifiek de 'etnische minderheden' en de 'immigranten' – terug als doelgroep voor het stimuleren van

ondernemerschap, naast de vrouwen en de personen met een handicap. Het blijft hier echter bij een aanbeveling die niet verder uitgewerkt wordt en niet meer aan bod komt bij de specifieke landenaanbevelingen (ibidem).

In *België* wordt allochtoon ondernemerschap gestimuleerd door het wegwerken van de ongelijkheid op het vlak van administratieve vereisten bij het opstarten van een zaak. Tot in maart 2003 moesten kandidaat-ondernemers van buiten de Europese Unie die een zelfstandig beroep in België wilden uitoefenen, een beroepskaart hebben (ibidem).

Ook in *Vlaanderen* neemt de belangstelling toe. Een aantal concrete samenwerkingsverbanden en ondersteuningsprojecten werden hiertoe opgericht. Een voorbeeld is een project dat onder de noemer 'management van diversiteit' werd opgericht door de Vlaamse sociale partners, de migrantenorganisaties en de Vlaamse minister van werkgelegenheid en toerisme. Alle partijen hebben een samenwerkingsprotocol ondertekend (3 december 2002) waarin ze zich verbinden om inspanningen te leveren voor de allochtone ondernemers. Het doel hiervan is de randvoorwaarden voor allochtoon ondernemerschap gelijk te schakelen met die voor autochtoon ondernemerschap, begeleidingsmaatregelen uit te werken voor allochtone ondernemers, bij te dragen tot een positieve beeldvorming ten aanzien van allochtone ondernemers en de collegialiteit tussen ondernemers te bevorderen. UNIZO draagt zijn steentje bij door op hun website advies aan ondernemers aan te bieden in zeven talen.

Een andere belangrijke speler op Vlaams niveau is het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen (VIZO). Eén van de doelen van het VIZO is de instapmogelijkheden in het KMO-statuut in Vlaanderen te bevorderen via opleiding, begeleiding en advies. Hierbij gaat expliciete aandacht naar de groep van de etnisch – culturele minderheden (ibidem).

Allochtoon ondernemerschap speelt zich hoofdzakelijk af in de grote steden. *Lokale projecten* werden opgestart om allochtone ondernemers te helpen bij het opstarten, het beheren en/of verder uitbouwen van hun zaak. In

Antwerpen is er het Adviesbureau Allochtoon Ondernemen, dat bedrijfsadvies en intensieve trajectbegeleiding biedt, opgericht. In de stad Gent ontstond er een gelijkaardig initiatief binnen de dienst Economie van de stad. In *Limburg* biedt de buurtontwikkelingsmaatschappij STEBO steun aan startende en bestaande allochtone ondernemers in vijf voormalige mijngemeenten. STEBO heeft als enige een project lopen ter ondersteuning van allochtoon ondernemerschap bij vrouwen.

Deze lokale projecten maken deel uit van het Vlaams Overleg Lokaal ondernemen. Hier zijn ook UNIZO en het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding in vertegenwoordigd. In dit overlegplatform hebben de verschillende steden de kans hun ervaringen met elkaar uit te wisselen. Het overlegorgaan werd officieel bekrachtigd in een protocol (ibidem).

3 Situatie in Vlaanderen

We merken op dat we in het derde hoofdstuk in de eerste plaats de Vlaamse situatie bespreken. Toch maken we ook nota van de gebeurtenissen in Brussel aangezien Brussel mee aan de wieg van het ontstaan van beleid omtrent allochtoon ondernemerschap heeft gestaan. Om die reden vinden we het vermelden van deze initiatieven de moeite waard. Het is verder geenszins de bedoeling om in de studie verder uit te wijden over gebieden die niet binnen Vlaanderen vallen.

3.1 Inleiding

In het derde hoofdstuk starten we met een beschrijving van de geschiedenis omtrent het beleid voor allochtoon ondernemerschap in Vlaanderen. Zoals hierboven vermeld staat, bespreken we ook de gebeurtenissen in Brussel voor een stuk. We gaan na hoe dit specifiek beleid tot stand is gekomen en welke projecten hierdoor zijn ontstaan. Verder komen in dit hoofdstuk enkele ondernemersaspecten en maatschappelijke uitdagingen aan bod.

3.2 Geschiedenis van beleid omtrent allochtoon ondernemerschap

3.2.1 Een overzicht

Voor de jaren 1980 is er geen sprake van enige vorm van beleid of ondersteuning voor allochtoon ondernemerschap.

3.2.1.1 De jaren 1980

Halverwege de jaren 1980: de opkomst van wat men toen de 'allochtone middenstand' noemde. Rond diezelfde tijd ontstonden een aantal projecten die zich specifiek tot deze doelgroep richtten. Enkele voorbeelden van deze projecten zijn:

- een adviesbureau, gevestigd in Schaarbeek (halverwege jaren 1980),
- enkele vormingsavonden in Limburg, met allochtone ondernemers als doelgroep (eind 1980, begin 1990).
- een 'Dag van de Klant' samen met allochtone winkeliers (begin jaren 1990).
- een project rond begeleiding van allochtone ondernemers in Dendermonde-Waasland, in het kader van de toenmalige 'impulsgebieden'. Dit project werd toen op Vlaams niveau getrokken door het toenmalige Vlaams Centrum Integratie Migranten en liep van begin jaren 1990 tot 1994.

De financiering van deze projecten gebeurde haast altijd met tijdelijke middelen. Dit is één van de redenen waarom de meeste van deze projecten geen lang leven beschoren was.

(Bron: Colloquium Allochtoon Ondernemen 6 maart 2002)

3.2.1.2 *De jaren 1990*

In Antwerpen, Limburg, Gent en Brussel ontstonden halverwege de jaren 1990 initiatieven vanuit de lokale overheid en vanuit de buurtwerkingen. Langzaam hebben deze initiatieven de weg naar samenwerking gevonden. Zij hadden een aantal gemeenschappelijke factoren:

- ze waren allemaal gebaseerd op projectmatige subsidiëring. Dit houdt in dat het ging om tijdelijke projecten.
- ze werkten allemaal samen met de regionale secretariaten van het NCMV (Nationaal Christelijk Middenstandsverbond) dat intussen is omgedoopt tot UNIZO.

Een tweede fenomeen dat zich tegelijkertijd voordeed, lag bij de allochtone (kandidaat-) ondernemers zelf. Zij gingen meer en meer aankloppen bij de startersdiensten van de NCMV-secretariaten zonder dat voor de benadering van deze groep een speciale strategie werd ontwikkeld. Dit deed het belangrijke besef ontstaan dat feitelijke samenwerking tussen lokale projecten en het NCMV (nu UNIZO) geformaliseerd moest worden met ondersteuning van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding. Eind 1998 werd het Overleg Allochtoon Ondernemen Vlaanderen en Brussel opgericht. Er werd een protocol ondertekend waarin alle partijen verklaarden de uitbouw van een werking gericht op allochtone ondernemers te verwezenlijken. De inhoud van het protocol was tweeledig:

- 1) het wegwerken van structurele hinderpalen waar allochtone ondernemers mee te maken krijgen, bijvoorbeeld de beroepskaart,
- 2) samenwerken om de positie van de allochtone ondernemer te verbeteren via de bundeling van knowhow.

(Bron: Colloquium Allochtoon Ondernemen, 6 maart 2002)

3.2.1.3 *De spelers*

Vervolgens bespreken we de spelers die het Overleg Allochtoon Ondernemen Vlaanderen en Brussel uitmaken, dat actief is in de grootsteden Antwerpen, Brussel en Gent en de Limburgse mijnstreek.

a) het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding

Het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding is een autonome openbare dienst die ontstaan is uit de politieke wil van het parlement en de regering. Het Centrum is opgericht bij wet op 15 februari 1993.

Het Centrum heeft negen hoofdpoddrachten:

- racismebestrijding,
- dienst niet-rationale discriminatie,
- opvolgen van het integratiebeleid,
- vreemdelingenrecht en nieuwe migraties,
- steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting,
- bestrijding mensenhandel,
- vorming,
- documentatie,
- sensibilisatie.

(Bron: het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding).

b) Adviesbureau Allochtoon ondernemen (onderdeel van de stedelijke administratie Antwerpen)

Het Adviesbureau Allochtoon Ondernemen is in 1997 opgericht als privé-initiatief. In eerste instantie gaven zij opleidingen aan allochtone ondernemers. Later is de werking uitgebreid naar het geven van persoonlijk advies en trajectbegeleiding. In 2000 werd het adviesbureau opgenomen in de dienst Integratie van de stad Antwerpen.

Hieronder worden de diensten die aangeboden worden, opgesomd en kort uitgelegd:

- *bedrijfsadvies*: beantwoorden van vragen en geven van advies over het verkrijgen van attesten en vergunningen, professionele bedrijfsvoering, winkelverfraaiing en het toegankelijk maken van allochtone handelszaken voor de hele Antwerpse bevolking;
- *vorming*: aanmoedigen van allochtone ondernemers om zich bij te scholen, in samenwerking met Syntra;
- *informatie*: het adviesbureau wil uitgroeien tot kenniscentrum over allochtoon ondernemerschap. Andere diensten en het publiek kunnen hier gebruik van maken;
- *vereniging*: steun aan de oprichting van allochtone en gemengde winkeliersverenigingen.

(Bron: Stad Antwerpen)

c) Dienst Economie, Werkgelegenheid en Tewerkstelling stad Gent

In de stad Gent werd in 1998 het project 'Allochtoon Ondernemen' opgericht. De projectverantwoordelijke is Veerle De Merleer. Zij wordt bijgestaan in dit project door Adnan Yaman. De doelstelling van het project is het bieden van gelijke kansen aan alle ondernemers, ongeacht hun etnische afkomst. Aan volgende punten wordt aandacht besteed:

- het verlagen van de toegangsdrempel tot reeds bestaande kanalen,

- het informeren over de actuele wetgeving en eventuele wetswijzigingen,
- het allochtoon ondernemen een eigen identiteit naar de buitenwereld toe geven,
- het bevorderen van de zelforganisatie van de allochtone handelaars, in de mate dat dit leidt tot een bevordering van de integratie binnen reguliere organisaties, of tot een algemene verhoging van de kwaliteit van de Gentse middenstand,
- het stimuleren en promoten van SIF-gebieden als multiculturele koopcentra. SIF-gebieden zijn gebieden die in aanmerking komen om geld te ontvangen van het Sociaal Impulsfonds,
- het structureel ondersteunen van het ondernemerschap in winkelzones in achteruitgang met groeipotentieel,
- de preventie van faillissementen en stopzetting voor de start van de onderneming,
- het bevorderen van het overleg met betrekking tot alle voorgenoemde doelstellingen.

Voor starters van allochtone afkomst is er een consulent aangesteld die kan helpen met het oplossen van problemen en formaliteiten die specifiek op hen van toepassing zijn.

(Bron: Stad Gent)

d) UNIZO Regio Brussel

In Brussel staat de cel 'Allochtoon ondernemen' onder leiding van Anton Van Assche. Ook hier biedt men, naast de gewone startersservice, een startersservice aan voor allochtone ondernemers. Met behulp van dit project wil de stad Brussel bijdragen tot een kwaliteitsvol allochtoon ondernemerschap. Ze zijn van mening dat door een degelijke en professionele begeleiding, het ondernemersrisico wordt beperkt en problemen met de

overheid worden vermeden. Op die manier kan de (potentiële) allochtone ondernemer zich volledig focussen op het succes van zijn zaak.

(Bron: Unizo)

e) STEBO, Limburgse Mijnstreek

STEBO staat voor 'STEunpunt BuurtOpbouwwerk' en is in 1987 in Genk opgericht als VZW. Het is een onafhankelijke organisatie die sociaal vernieuwende projecten ontwikkelt en uitvoert. Ze doen dit in het kader van samenlevingsopbouw en sociaal-economische streekontwikkeling. STEBO steunt voor haar werking op vier pijlers:

- buurtopbouwwerk,
- samen leren werken,
- kansrijk ondernemen,
- infocentrum wonen.

Hoe STEBO precies te werk gaat, wordt uitgebreid besproken in volgend hoofdstuk dat zich toespitst op de situatie in de provincie Limburg.

(Bron: STEBO)

f) UNIZO en haar regionale kantoren in Antwerpen, Gent, Brussel en Limburg

Ten slotte vermelden we dat er samenwerkingsverbanden bestaan tussen het Overleg en het VIZO en haar CMO's, Markant, KULeuven en het Vlaamsminderhedencentrum.

3.2.1.4 *Acties vanuit het Overleg*

Het Overleg is opgericht om het allochtoon ondernemerschap beter te ondersteunen en te begrijpen. Om deze taak tot een goed einde te brengen, ondernemen zij verschillende acties. Enkele voorbeelden:

- lobbywerk bij de verantwoordelijke ministers om te komen tot een reële afschaffing van de beroepskaart,
- omkadering van de cursussen bedrijfsbeheer, georganiseerd door het VIZO,
- UNIZO heeft de Vlaamse Overheid aangeraden een onderzoek rond het fenomeen allochtoon ondernemen op poten te zetten. De Vlaamse Overheid heeft dit advies ter harte genomen en dit heeft in 2001 geleid tot de studie, uitgevoerd door Dr. Albert Martens aan de KULeuven, "Ondernemende allochtonen of allochtone ondernemers? Ondernemers!",
- het opzetten van 'trajectbegeleiding' als begeleidingsmethode voor allochtone ondernemers,
- het opzetten van een kenniscentrum om de kennis tussen de verschillende spelers te bundelen.

(Bron: Colloquium Allochtoon Ondernemen 6 maart 2002)

3.3 Aspecten van het ondernemerschap

Verder lichten wij in dit hoofdstuk de cursus bedrijfsbeheer en de beroepskaart toe. Dit zijn twee maatregelen die op federaal niveau zijn ontstaan en we bespreken de efficiëntie hiervan.

3.3.1 De cursus bedrijfsbeheer

Ondernemers die een bedrijf willen starten, moeten een aanvraag indienen voor het vestigingsgetuigschrift voor de *basiskennis van het bedrijfsbeheer* bij de Kamer van Ambachten en Neringen. Een ondernemer wordt pas ingeschreven in het handelsregister wanneer hij dit getuigschrift kan voorleggen. De basiskennis van het bedrijfsbeheer kan worden bewezen met behaalde diploma's, studiegetuigschriften of met een praktijkervaring.

Wanneer een startende ondernemer nog niet over een diploma of getuigschrift beschikt en ook niet kan steunen op praktijkervaring, moet hij een cursus bedrijfsbeheer volgen in een erkend centrum. Syntra is een voorbeeld van zo een centrum.

Wanneer we de cursus bedrijfsbeheer van dichterbij bekijken, zien we dat het voor allochtone ondernemers niet altijd even gemakkelijk is om deze tot een goed einde te brengen. Een reden hiervoor is het lage opleidingsniveau van de meeste allochtonen. Vooral Turken en Marokkanen zijn oververtegenwoordigd in het laagst geschoolde segment (OKKERSE, L., 2004, p.33). Men zou zich kunnen afvragen of de cursus niet gegeven kan worden op verschillende niveaus.

Daarbij komt nog eens de taalbarrière. De cursussen bedrijfsbeheer worden allemaal in het Nederlands gegeven. De cursisten hebben wel de kans een cursus Nederlands ter voorbereiding van de cursus bedrijfsbeheer te volgen.

Daarnaast is er ook een tolk aanwezig die begrippen verduidelijkt in de moedertaal van de cursist waar nodig. Het lijkt ons een goed idee de mogelijkheid na te gaan om de cursus bedrijfsbeheer los te zien van de Nederlandse taal. Wanneer de cursus ook in andere talen aangeboden wordt, is de kans op succesvol afronden van de cursus, volgens ons, groter. Ondernemers die in hun eigen moedertaal onderwezen worden, hebben een grotere kans dat ze de belangrijke informatie die aangeboden wordt beter opslaan. Het geheel kan samengaan met een verplichte cursus Nederlands voor de ondernemers.

3.3.2 De beroepskaart

Volgens de wet op de beroepskaarten, moet een *allochtoon met een zelfstandige zaak* (in welke vorm dan ook) beschikken over een beroepskaart. Op de website van het Ministerie van Economische Zaken vinden we hier het volgende over:

“Deze machtiging is verplicht voor:

- de persoon die de Belgische nationaliteit niet heeft,
- of niet deze van één van de lidstaten van de EER (Europese Economische Ruimte: Europese Unie, Noorwegen, IJsland Liechtenstein),
- of nog niet van deze formaliteit is vrijgesteld omwille van andere redenen.

en die op het Belgisch grondgebied een zelfstandige beroepsactiviteit wenst uit te oefenen, in de hoedanigheid van natuurlijk persoon of als mandataris, al dan niet bezoldigd, van een vennootschap of een vereniging.”

Ook het *doel* van de wetgeving betreffende de beroepskaart kunnen we vinden op deze website en is het volgende: “Deze wetgeving is erop gericht een

evenwicht te vinden tussen enerzijds de verwachtingen van de vreemdelingen die in België een zelfstandige activiteit willen uitoefenen en anderzijds de economische, sociale en culturele belangen van ons land". UNIZO voegt daaraan toe dat de beroepskaart tot doel heeft na te gaan of de vreemdeling die in België een zelfstandige activiteit wil uitoefenen, voldoet aan de gestelde wettelijke of reglementaire voorwaarden.

De criteria waar een vreemdeling aan moet voldoen en de verschillende stappen die hij moet ondernemen om de beroepskaart te bemachtigen, zijn voor de inhoud van deze thesis niet van belang. Wij verwijzen dan ook naar de website van het Ministerie van Economische Zaken voor diegene die hier meer over wil weten. Het juiste internetadres vindt u in de literatuurlijst.

(Bron: Ministerie van Economische Zaken)

We willen echter één opmerking maken: de aanvraag voor de beroepskaart is te downloaden op de website. De website is echter enkel te raadplegen in het Nederlands, Frans, Duits en Engels. Het te downloaden document is enkel in het Nederlands en Frans beschikbaar. We kunnen ons voorstellen dat allochtonen, voor wie het document juist bedoeld is, hun weg naar de nodige formulieren en informatie moeilijk kunnen vinden. We vinden het een optie de website en het document in meerdere vreemde talen beschikbaar te stellen.

Uit de informatie die we gevonden hebben op de website van het Ministerie van Economische Zaken kunnen we afleiden dat er personen zijn die vrijgesteld kunnen worden van het hebben van een beroepskaart. UNIZO vindt dit een positieve maatregel omdat ze de administratieve last die op de schouders van de allochtone ondernemer ligt, voor een stuk wegneemt. Daarenboven vindt UNIZO de beroepskaart achterhaald door de wettelijke eisen die verbonden zijn aan het opstarten van een nieuwe zaak. De inschrijving in het handelsregister bijvoorbeeld. Deze kan niet bekomen worden zonder het voorleggen van een identiteitskaart voor vreemdelingen of zonder een wettelijk bewijs van inschrijving voor onbepaalde duur. Verder moet iedere startende ondernemer, van welke origine dan ook, sinds 1 januari

1999 bewijzen dat hij over voldoende beheerskennis beschikt. Ook hierdoor is volgens UNIZO de beroepskaart voor allochtone ondernemers achterhaald. UNIZO streeft naar een verdere afschaffing van de beroepskaart omdat die als een vorm van discriminatie gezien kan worden. Ze bepleiten dezelfde wettelijke rechten en plichten voor elke ondernemer, ongeacht zijn afkomst (UNIZO-Limburg, persbericht 5 maart 2003).

Wij zijn het eens met de bemerkingen die UNIZO maakt. Iedere ondernemer moet vanaf dezelfde startlijn kunnen vertrekken en de beroepskaart is een inbreuk op deze bedenking. We zijn van mening dat ondernemers tegen te enthousiaste en onhaalbare ideeën moeten beschermd worden maar wij geloven niet in de werking van de beroepskaart.

3.4 Maatschappelijke aspecten

In al het voorgaande hebben we besproken hoe allochtone ondernemers individueel kunnen ondersteund worden bijvoorbeeld door trajectbegeleiding, een aangepaste cursus bedrijfsbeheer, de afschaffing van de beroepskaart,.... Dit zijn belangrijke maatregelen die de allochtone ondernemers een duw in de juiste richting geven. Deze maatregelen zijn echter niet gericht op de maatschappelijke participatie van de allochtone ondernemer. De maatschappelijke uitdagingen waar allochtone ondernemers voor staan, zullen hieronder besproken worden.

3.4.1 Het allochtoon verenigingsleven

Allochtonen verenigen zich denk maar aan de vele voetbalclubs. Maar zij hebben niet de neiging om zich te verenigen op ondernemersgebied. In tegenstelling tot de Vlaamse ondernemers die al meer dan 100 jaar in het verenigingsleven staan. Zij verenigen zich in lokale verenigde handelaarsgroepen, in interprofessionele organisaties als UNIZO en in tal van beroepsverenigingen. Dit levert voor de Vlaamse ondernemers heel wat voordelen op: zij krijgen de kans om binnen de organisaties opleidingen te volgen, aan netwerking te doen, ervaringen uit te wisselen enzovoort. Via de organisaties hebben ze zelfs politieke macht weten af te dwingen en bouwen ze mee aan het beleid

(Bron: Colloquium Allochtoon Ondernemen 6 maart 2002).

Allochtone ondernemers tonen weinig interesse in de bestaande verenigingen en organisaties. Wanneer ze zich wel aansluiten bij een vereniging, hebben ze een grote kans dat ze aanzien worden als 'vertegenwoordiger' van een

minderheidsgroep. De meeste allochtone ondernemers willen deze rol helemaal niet op zich nemen of kunnen het in vele gevallen niet.

Toch is een vorm van verenigingsleven voor allochtone ondernemers van belang. Uit een studie uitgevoerd in 2005 door Prof. Dr. Dirk Jacobs blijkt dat allochtone verenigingen zorgen voor een betere participatie aan de Belgische maatschappij. Dit besluit hij aan de hand van de vaststelling dat de leden van allochtone verenigingen, vaak ook lid zijn van een autochtone vereniging. De verenigingen kunnen functioneren als brug tussen allochtonen en autochtonen.

Allochtonen moet de kans gegeven worden zich te verenigen. Ze hebben immers al een achterstand van 100 jaar. Er moeten, door en voor deze ondernemers, plaatsen gecreëerd worden waar ze samen kunnen komen om te netwerken, ervaringen uit te wisselen, discussie te voeren,.... Volgens Dirk Jacobs is het de taak van de beleidsmakers om het allochtoon verenigingsleven structureel en financieel beter te ondersteunen.

3.4.2 De positie van de vrouw in allochtone ondernemingen

Van alle zelfstandige ondernemers in Vlaanderen is 32% een vrouw. 5% van de zelfstandigen in Vlaanderen heeft in het jaar 2000 niet de Belgische nationaliteit. Het gaat om een man-vrouwverhouding van 77% tegenover 23%. Het gaan hier alleen over diegenen op wiens naam de onderneming is geregistreerd. Dit houdt in dat de meewerkende echtgenotes niet meegeteld worden omdat zij officieel niet geregistreerd zijn als 'ondernemer' of 'zelfstandige'. In werkelijkheid is hun bijdrage aan de onderneming in de meeste gevallen van groot belang (Genderzakboekje, Vrouwelijk ondernemen, 2004, p. 98).

STEBO heeft ervaring in het werken met allochtone ondernemende vrouwen. Volgens STEBO zijn er een aantal factoren van achterstelling te onderscheiden

bij vrouwen in allochtone ondernemingen. Dit geldt zowel voor de zelfstandige vrouw als de meewerkende echtgenote. De factoren zijn:

- Positie van de vrouw in de besluitvorming.

Volgens STEBO zijn er sterke aanwijzingen dat binnen de allochtone gemeenschap de man de rol van 'wetgevende macht' en de vrouw die van 'uitvoerende macht' op zich neemt. Het is meestal de man die opleidingen volgt en contacten met bedrijfsadviseurs onderhoudt. Hierdoor blijft belangrijke informatie voor de vrouw verborgen. Cruciale beslissingen in een onderneming zouden beter zichtbaar gemaakt moeten worden voor vrouwen. Op die manier krijgen zij er in de praktijk meer vat op.

We moeten hierbij wel opmerken dat er grote verschillen bestaan tussen de verschillende groepen allochtonen.

- Culturele positie van de vrouw.

De culturele positie van de vrouw, ook als zelfstandig ondernemster, wordt bepaald door het culturele rollenpatroon, de sociale controle en de sociale druk van de allochtone gemeenschap. De gezinstaken komen terecht op de schouders van de allochtone vrouw, ongeacht of zij een professionele activiteit uitoefent. Dit komt neer op een dubbele dagtaak voor de vrouw. Gezinshulp, uitgezonderd de hulp aangeboden door familieleden, is niet ingeburgerd in de allochtone gemeenschap. Hierdoor beschikken allochtone vrouwen over weinig of geen vrije tijd waardoor hun persoonlijk welzijn erop achteruitgaat en hun kansen op vorming en netwerkontwikkeling steeds kleiner worden.

- Netwerk.

Het belang van netwerking als ondernemersactiviteit groeit. Uit onderzoek uitgevoerd door SEIN, verbonden aan de Universiteit Hasselt, blijkt dat 90% van de mannen en 75% van de vrouwen lid zijn van een netwerk (GOFFIN, I., 2003, p.39). De meeste Vlaamse vrouwen hebben o.a. omwille van hun taken in het huishouden, minder tijd om aan netwerking te doen. Bovendien is het een feit dat netwerking vooral een mannelijke aangelegenheid is.

Allochtone vrouwen krijgen te maken met bijkomende belemmeringen. Hun culturele achtergrond laat in de meeste gevallen niet toe dat vrouwen 's avonds het huis verlaten of dat zij op een sociale manier omgaan met mannen. Dit beperkt voor een groot deel de mogelijkheden tot netwerking dat nochtans van groot belang is voor het verkrijgen van toegang tot informatie, voor het smeden van goede banden met klanten en leveranciers,....

STEBO pleit ervoor om in alle programma's die gericht zijn op ondersteuning van allochtone ondernemers, een hoofdstuk te wijden aan het bereiken en betrekken van de vrouwen die actief zijn in deze ondernemingen. Ze moeten aangemoedigd worden om deel te nemen aan netwerken en de netwerken moeten zo georganiseerd worden dat ze de drempel naar de ondernemende allochtone vrouw verlagen. Ook de meewerkende echtgenote mag in dit proces niet vergeten worden.

(Bron: Colloquium Allochtoon Ondernemen, 6 maart 2002).

3.4.3 Vlaamse erkenning voor economische en maatschappelijke bijdrage van allochtoon ondernemen.

We hebben eerder in dit onderzoek al duidelijk gemaakt dat allochtoon ondernemerschap een belangrijke bijdrage levert aan de lokale economieën. Toch zijn ondersteuningsprogramma's voor allochtone ondernemers nog steeds gebaseerd op projecten. Dit betekent dat het gaat om tijdelijke initiatieven die veel administratieve rompslomp met zich meebrengen.

De oprichting van het Overleg Allochtoon Ondernemen in Vlaanderen en Brussel is een eerste stap in de goede richting. Verder zien we dat verschillende ministers in hun beleidsnota's het belang van allochtoon ondernemerschap hebben aangehaald. In 1996 volgde de eerste concrete actie ter ondersteuning van het allochtoon ondernemerschap namelijk de belofte dat de beroepskaart zou worden afgeschaft.

STEBO merkt echter op dat de verschillende kabinetten blijven bekvechten over de verantwoordelijkheid om actie te ondernemen. Allochtoon ondernemerschap heeft immers raakpunten met meerdere kabinetten: Economie, Welzijn, Gelijke kansen en Tewerkstelling.

(Bron: Colloquium Allochtoon Ondernemen, 6 maart 2002)

De beste resultaten worden volgens ons bereikt wanneer de kabinetten samen werken aan een versterking en verbetering van het allochtoon ondernemerschap.

4 Situatie in Limburg

4.1 De provincie Limburg

4.1.1 Situering van de provincie Limburg

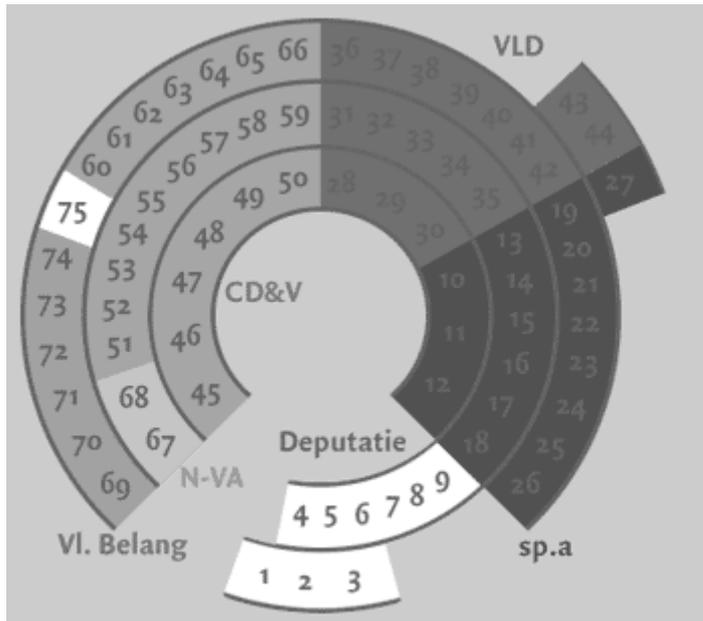
Limburg is één van de tien Belgische provincies. Ze is gelegen in het noordoosten en grenst aan Nederland en Duitsland. De hoofdstad van de provincie is Hasselt. Drie verkeersaders doorkruisen de regio: de autosnelwegen E313 (Antwerpen-Luik) en E314 (Brussel/Leuven-Aken) en het Albertkanaal. De provincie is opgedeeld in:

- twee gerechtelijke arrondissementen: Hasselt en Tongeren,
- drie administratieve arrondissementen: Hasselt, Tongeren en Maaseik,
- vijf regio's of streken: Maasland, Midden-Limburg, Noord-Limburg, West-Limburg en Zuid-Limburg,
- drie streekplatforms: Midden-Limburg, Noord-Limburg, Haspengouw.

De gouverneur van de provincie Limburg is Steve Stevaert. De huidige provincieraad (sinds 2000) telt vijfenzeventig leden en wordt samengesteld op basis van rechtstreekse verkiezingen, die samenvallen met de zesjaarlijkse gemeenteraadsverkiezingen. De huidige meerderheid wordt gevormd door CD&V, Sp.a en VLD. De vijfenzeventig zetels zijn als volgt verdeeld:

- CD&V: 26,
- Sp.a: 21,
- VLD: 19,
- Vlaams Belang: 6,
- N-VA : 2,
- onafhankelijk: 1.

Figuur 4.1: De zetelverdeling van de Limburgse provincieraad sinds 2000

Bron: Provincie Limburg

4.1.2 Geschiedenis van de provincie Limburg

In 2005 vierde België zijn 175-jarig bestaan. Limburg mocht eigenlijk nog niet meevieren omdat de provincie pas negen jaar later, in 1839, bij België is gevoegd. Tot dan bleef de Nederlandse koning Willem I van Oranje zich hevig verzetten tegen de inlijving van Groot-Limburg bij België (POOSEN, F., 2005, s.p.).

Vóór 1900 was Limburg in de eerste plaats een landbouwgebied. Op industrieel vlak lagen ze sterk achter op de ontwikkelingen in Luik en Gent. Toch waren er enkele kleinschalige industriële projecten in Limburg. In de omgeving van Beringen werd vanaf 1860 ijzererts ontgonnen. Vanaf 1875 verhuisden enkele bedrijven naar de Noorderkempen om er te starten met lokale non-ferronijverheid. In 1882 werd in Kaulille een springstoffenfabriek geopend en in 1888 startte in Overpelt de productie van arsenicum. De

chemische industrie in Tessenderlo kwam vanaf 1889 op gang en in 1895 werd een arseenfabriek in Reppel geopend.

In 1901 ontdekte de Leuvense geoloog André Dumont steenkool in de Limburgse bodem. De ontginning ervan begon enkele jaren later en na de Eerste Wereldoorlog speelden de mijnen een eersterangsrol inzake werkgelegenheid. Na de Tweede Wereldoorlog maakte Limburg een stormachtige ontwikkeling door. In 1950 waren landbouw en mijnbouw de economische pijlers in de provincie. Daarna begon de bevolking sterk te groeien, werden tewerkstelling en verkeersinfrastructuur sterk uitgebreid en werd het onderwijsaanbod verbreed. Buitenlandse bedrijven begonnen zich te vestigen in Limburg. In 1970 kreeg Limburg te maken met felle economische tegenslagen: de mijnen gingen sluiten, de bevolking bleef groeien en tegelijkertijd kreeg de economie te maken met een zware recessie als gevolg van de oliecrisis. Hierdoor steeg de werkloosheid enorm. Dankzij de nodige overheidssteun klom Limburg er weer bovenop. Vandaag is het een KMO-provincie (negentig procent van de industriële vestigingen in Limburg zijn KMO's). De huidige situatie van Limburg wordt verder besproken in 4.1.4. (Bron: Oud-Limburg)

4.1.3 Migratie in de provincie Limburg

Heel wat allochtonen die ondernemer zijn geworden, kwamen naar België om in de Limburgse steenkoolmijnen te werken. Limburg heeft 5 voormalige mijngemeenten: Beringen, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Genk en Maasmechelen. Een apart gegeven in de Midden-Limburgse demografie is de aanwezigheid van niet-Belgen. Grotendeels ten gevolge van dit mijnverleden vormen allochtonen – en meer bepaald een sterke concentratie van Zuid-Europese en zelfs niet-Europese migranten – een belangrijk deel van de Midden-Limburgse bevolking (Bron: Provincie Limburg).

De immigratiegolf was het gevolg van de vestiging van de mijnen als nieuwe economische activiteit. Voor de ontginning van de mijnen was er nood aan arbeidskrachten, die in de gemeenten zelf niet voldoende aanwezig waren. Tot 1920 werden er hoofdzakelijk mijnwerkers van Belgische oorsprong aangetrokken; na WO I ook buitenlandse arbeiders. De Limburgse bevolking bleek nogal bevooroordeeld te staan tegenover de mijnarbeid wegens te lage lonen en de voornamelijk Franstalige uitbaters en ingenieurs. In de jaren 20 en 30 werden er Polen, Tsjechen, Joegoslaven en Hongaren aangetrokken. Na WO II ging het om Italianen (tot midden jaren 50), Grieken en Spanjaarden (vanaf midden jaren 50) en Turken en Marokkanen (begin jaren 60).

De sterke inwijking van buitenlandse arbeidskrachten veroorzaakte een volledige verandering in de structuur van de bevolking in de mijngemeenten. In de eerste plaats door de sterke toename van het aantal vreemdelingen, maar daarnaast ook door de toename van het aantal mannen en door een verandering in de leeftijdsopbouw van de bevolking (veel jonge arbeiders).

Veel gastarbeiders kwamen naar de Limburgse mijnen om te ontsnappen aan de werkloosheid en de uitzichtloosheid van hun eigen streek, in de hoop om hier voldoende geld bijeen te sparen om een toekomst te verzekeren. De mijnwerkerslonen bleken echter te laag te zijn om op korte tijd genoeg te sparen, zodat de immigranten genoodzaakt waren om de terugkeer naar hun geboortestreek uit te stellen. Later kwamen hun vrouwen en kinderen naar hier, wat ervoor zorgde dat de bevolkingsaantallen sterk bleven toenemen. Tegenwoordig kent elke voormalige mijn gemeente een kleurrijke mix van culturen. De steenkoolmijnen zijn inmiddels 20 jaar gesloten maar de ex-mijnwerkers zijn veelal gebleven. In tabel 4.1 wordt de situatie van Limburg in cijfers weergegeven. We zien dat het aandeel niet-Belgen in Limburg 8% bedraagt in 2004 ten opzichte van 4,8% in het Vlaamse gewest. Vooral het aandeel van de Nederlanders, Italianen en Turken is aanzienlijk groter dan op Vlaams niveau. Volgens ons is het grote aandeel van Italianen en Turken inderdaad te wijten aan het mijnverleden van de provincie Limburg. Zowel uit Italië als uit Turkije zijn vele arbeidskrachten in eerste instantie gehaald en

later gekomen om in de Limburgse mijnen te dienen. Velen van hen zijn hier gebleven en hebben hun familie laten overkomen. Het grote aandeel Nederlanders in Limburg is geografisch te verklaren: Limburg grenst direct aan Nederland. Voor Nederlanders levert het een belastingvoordeel op wanneer ze zich vestigen in België. Om niet té ver weg van hun thuisland te zijn, maken velen de keuze zich in Limburg te vestigen.

Tabel 4.1: Algemene socio-demografische gegevens van Limburg en het Vlaams Gewest op 01/01/2004

inwoners, bevolkingsdichtheid, niet-Belgen op 01.01.2004				
	<i>Limburg</i>		<i>Vlaams Gewest</i>	
aantal inwoners	805.786		6.016.024	
bevolkingsdichtheid (inw./km ²)	333		445	
aantal niet-Belgen	64.444		288.375	
<i>aandeel niet-Belgen</i>	<i>8,0</i>		<i>4,8</i>	
Turken	5.873	9,1	19.711	6,8
Italianen	12.725	19,7	23.159	8,0
Marokkanen	2.225	3,5	26.799	9,3
Spanjaarden	1.825	2,8	10.064	3,5
Grieken	1.304	2,0	3.680	1,3
Nederlanders	32.513	50,5	88.179	30,6
overige	7.979	12,4	116.783	40,5

Bron: NIS, bevolkingsstatistieken

4.1.4 De provincie Limburg in cijfers

In dit deel bespreken we enkele feiten over de provincie Limburg.

- Man/vrouw-verhouding

Tabel 4.2: Inwoners van Limburg en het Vlaams Gewest naar geslacht (01/01/2004)

Inwoners naar geslacht op 01.01.2004					
	mannen	%	vrouwen	%	totaal
Limburg	402.353	49,9%	403.433	50,1%	805.786
Vlaams Gewest	2.966.640	49,3%	3.049.384	50,7%	6.016.024

Bron: NIS, bevolkingsstatistieken

De man/vrouw-verhouding in Limburg is nagenoeg gelijk aan die van het Vlaams Gewest: 50/50.

- Leeftijdsopbouw

Tabel 4.3: Evolutie van de leeftijdsopbouw in Limburg en het Vlaams Gewest

Evolutie van de leeftijdsopbouw van de bevolking in 1981, 1991 en 2004								
	01.03.1981	%	01.03.1991	%	01.01.2004	%	index 1981-1991	index 1991-2004
Limburg								
- 20 jarigen	236.073	32,9	199.474	26,6	181.493	22,5	84	91
20 tot 39 jaar	228.746	31,9	251.453	33,5	223.841	27,8	110	89

40 tot 59 jaar	165.358	23,1	181.685	24,2	238.046	29,5	110	131
60 plussers	86.711	12,1	117.823	15,7	162.406	20,2	136	138
80 plussers	10.171	1,4	15.678	2,1	23.379	2,9	154	149
Vlaams Gewest								
- 20 jarigen	1.620.046	28,8	1.403.116	24,3	1.342.137	22,3	87	96
20 tot 39 jaar	1.645.346	29,2	1.788.160	31,0	1.607.475	26,7	109	90
40 tot 59 jaar	1.377.953	24,5	1.420.905	24,6	1.709.939	28,4	103	120
60 plussers	986.784	17,5	1.156.744	20,1	1.356.473	22,5	117	117
80 plussers	138.544	2,5	195.534	3,4	243.291	4,0	141	124

Bron: NIS, bevolkingsstatistieken

In 1981 is ongeveer 65% van de Limburgse bevolking tussen 0 en 39 jaar. In het Vlaamse gewest is dit ongeveer 58% in 1981. In 2004 bedraagt het aandeel van de bevolking tussen 0 en 39 jaar nog maar 50% in Limburg en 49% in het Vlaamse gewest. Het aandeel van de jongeren is de samenleving neemt af terwijl het aantal ouderen toeneemt: in 1981 was 14% van de Limburgse bevolking en 20% van de bevolking in het Vlaams Gewest ouder dan 60. In 2004 bedragen de cijfers voor Limburg 24% en voor het Vlaams gewest 26,5%. Het lijkt of in Limburg de vergrijzing harder toeslaat dan elders in het Vlaams Gewest. Om dat vermoeden te bevestigen, kijken we naar de geboorte - en sterftcijfers.

- Geboorte/sterftcijfers

Tabel 4.4: Evolutie van geboorte- en sterftcijfers in Limburg en het Vlaams Gewest

Evolutie geboorte- en	sterftcijfers in	1971,	1981	1991	en 2003	
	1981	‰	1991	‰	2003	‰
GEBOORTE						
in Limburg	10.925	15,26	9.671	12,89	7.638	9,52
in het Vlaams Gewest	72.542	12,88	70.499	12,22	59.964	10,00

STERFTE						
in Limburg	5.179	7,23	5.386	7,18	6.653	8,29
in het Vlaams Gewest	58.732	10,42	55.885	9,69	58.910	9,83

Bron: NIS, bevolkingsstatistieken

Zowel in Limburg als in het Vlaams Gewest merken we een daling van het geboortecijfer op. In Limburg is deze daling echter groter - van 15,26% in 1981 naar 9,52% in 2003 - ten opzichte van het Vlaams Gewest - van 12,88% in 1981 naar 10% in 2003.

Het sterftcijfer in Limburg is toegenomen - van 7,23% in 1981 tot 8,29% in 2003 - terwijl het sterftcijfer in het Vlaams Gewest is afgenomen - van 10,42% in 1981 naar 9,83% in 2003.

Uit deze cijfers kunnen we afleiden dat de bevolking in Limburg alsmear ouder wordt, terwijl de geboorten achterblijven.

4.1.5 Instellingen voor allochtone ondernemers in Limburg

Allochtone ondernemers hebben in Limburg aanspreekpunten wanneer ze met problemen te maken krijgen. We zetten de verschillende instellingen op een rijtje en bespreken hun werking.

4.1.5.1 STEBO

1. Wie?

STEBO staat voor '*STEunpunt BuurtOpbouwwerk*' en is in 1987 in Genk opgericht als VZW. Het is een onafhankelijke organisatie die sociaal vernieuwende projecten ontwikkelt en uitvoert. Ze doen dit in het kader van samenlevingsopbouw en sociaal-economische streekontwikkeling. De

organisatie bestaat uit ongeveer veertig medewerkers die op twee manieren in groepen worden ingedeeld. In de eerste plaats is er de indeling in zonale teams. De zonale teams staan in voor de vlotte samenwerking tussen de verschillende projecten die binnen STEBO lopen. Ten tweede zijn er de projectgroepen die zich enkel en alleen met een project bezighouden. STEBO is ervan overtuigd dat deze structuur het bereik van een groot aantal mensen alsook goede resultaten verzekert.

2. *Wat?*

STEBO pakt problemen aan vanuit capaciteiten van mensen en het sociaal kapitaal dat aanwezig is in groepen en buurten. Innovatie, doelgroep participatie en intercultureel contact zijn voor STEBO de kernbegrippen van hun aanpak. Zij streven naar een zo groot mogelijke deelname van mensen en groepen van mensen aan de samenleving. In hun projecten geven zij naar eigen zeggen de voorrang aan die personen die met uitsluiting bedreigd zijn. Naast deze projecten ontwikkelen zij diensten en initiatieven in levensdomeinen waar uitsluitingsmechanismen zich presenteren. Volgens STEBO zijn deze domeinen tewerkstelling, sociale samenhang, woonkwaliteit, ondernemerschap en onderwijs. Zo zijn zij gekomen tot een werking die steunt op 4 pijlers: buurtOPBOUWwerk, samen LEREN werken, kansRIJK ondernemen en infoCENTRUM wonen .

- Pijler 1: buurtOPBOUWwerk

Deze pijler heeft als doelstelling een sterkere samenleving uit te bouwen in achtergestelde buurten en wijken. Zij willen deze doelstelling bereiken door te vertrekken vanuit de mogelijkheden die reeds in de wijken aanwezig zijn. Onder de mogelijkheden verstaan zij de individuele burgers, maatschappelijke organisaties, verenigingen, sportclubs,.... Ze proberen de mensen warm te maken om deel te nemen aan het sociale leven en zo hun eigen leven in handen te nemen en te verbeteren.

De buurtopbouwwerk-aanpak werkt volgens een aantal principes:

1. bewonersbetrokkenheid en signaalfunctie naar het beleid,
2. ontmoetingsgelegenheden creëren,
3. informatiebemiddeling,
4. dienstverlening en doorverwijzing,
5. acties organiseren vb.: gezamenlijke aankoop stookolie,
6. de buurtwerker.

Het principe van de buurtwerker is erg belangrijk en speelt een rol bij elk van de voorgaande principes. De buurtwerker is immers de vertrouwenspersoon van de buurtbewoners. Het is een persoon die vertrouwd is met de buurt en haar pijnpunten goed kent. Om die reden is de buurtwerker ideaal geplaatst om informatie te verstrekken, door te verwijzen of een kruispuntrol te spelen.

- Pijler 2: samen LEREN werken

De doelstelling van de tweede pijler is via de wijkgerichte werking, werkzoekenden uit kansengroepen (vrouwen, laaggeschoolden, allochtonen, langdurig werkzoekenden en jongeren) te begeleiden naar de arbeidsmarkt. STEBO werkt niet alleen op het niveau van de werkzoekende maar ook op het niveau van de werkgever.

Voor de *werkzoekenden* betekent dit onder meer dat zij kunnen deelnemen aan vormingstrainingen. STEBO biedt twee soorten trainingen voor deze groep aan: de st@rt-training en de k@ns-training. De st@rt-training is er voor werkzoekenden die te maken krijgen met storende factoren in hun zoektocht naar werk. Ze leren in de training hun vaardigheden, kennis en arbeidsattitudes uit te breiden of te versterken. De k@ns-training is ontwikkeld voor hoog opgeleide allochtonen met een buitenlands diploma (behaald buiten de EU). In de training leren zij de Belgische arbeidsmarkt

beter kennen en vergroten zij zo hun kansen op een aangepaste tewerkstelling.

De *werkgevers* kunnen bij STEBO terecht voor een concrete training over diversiteit in de dagdagelijkse realiteit, over het onthaal van nieuwe medewerkers en over cultuur en identiteit met betrekking tot het leiding geven aan allochtone medewerkers.

STEBO doet ook aan arbeidsbemiddeling in het kader van het provinciaal programma 'De Droomjobfabriek'. Dit programma probeert personen met een handicap, allochtonen, jongeren, ouderen en langdurig werklozen (of een persoon die meerdere van deze eigenschappen heeft) aan een job te helpen. De rol van STEBO binnen dit programma is meervoudig en bestaat uit het opsporen van passende vacatures, de bemiddeling van werkzoekenden, de matching en de nazorg bij de werkgever.

- Pijler 3: kansRIJK ondernemen

Volgens STEBO leveren zelfstandige ondernemers een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de buurt omdat ze zorgen voor eigen tewerkstelling en die van anderen. Met de derde pijler pogen zij hulp te bieden aan de (allochtone) zelfstandigen. Hiervoor heeft STEBO vijf projecten opgericht:

1. Het ondernemersatelier

Het ondernemersatelier wil hulp bieden aan kandidaat-ondernemers uit kansengroepen. STEBO biedt hen de mogelijkheid uit te testen of hun onderneming een kans op slagen heeft in een statuut dat hen toelaat een zelfstandige activiteit uit te oefenen zonder het recht op een vervangingsinkomen te verliezen. Het ondernemersatelier neemt zelf de hoedanigheid van onderneming aan en verwerft rechtspersoonlijkheid bij aanvang van de activiteit.

2. Trajectbegeleiding

De belangrijkste doelstelling van de trajectbegeleiding is om dankzij de juiste begeleiding, een kandidaat-ondernemer uit een achtergestelde positie, een maximale kans op slagen te geven. Allochtonen zitten vaak in die positie omdat hun startpositie verschilt met die van autochtone kandidaat-ondernemers door cultuurverschillen, taalhandicap, opleidingsachterstand, kennis van de binnenlandse markt, beperkte toegang tot informatie, hoge drempel inzake begeleiding, te vervullen formaliteiten en in vele gevallen de financiële situatie. STEBO wenst de kandidaat-ondernemer te ondersteunen via haar trajectbegeleidingprogramma met het oog op een succesvolle opstart van de onderneming.

3. Bedrijfsbeheer

STEBO wil de reguliere cursus bedrijfsbeheer voor anderstaligen toegankelijker maken door de allochtone anderstaligen zoveel mogelijk te ondersteunen. Deze ondersteuning houdt in dat er een tolk aanwezig is tijdens de lessen die als intercultureel bemiddelaar fungeert. Het is niet de bedoeling de cursus in de moedertaal van de allochtonen te organiseren.

4. Vrouw-en-zaken

STEBO heeft dit project opgericht met als doel vrouwen, die voldoen aan de vereisten inzake kennis van het bedrijfsbeheer maar die de stap naar ondernemerschap niet durven te nemen, een duwtje in de rug te geven. De vrouwen mogen gratis deelnemen aan een opleiding die bestaat uit twee delen. Het eerste deel bestaat uit het nagaan of ondernemerschap tot de persoonlijke mogelijkheden behoort. In het tweede deel wordt de nadruk gelegd op inzicht in de

bedrijfsdomeinen en ervaring opdoen in het werken met een ondernemingsplan.

5. Buurt-zaken

Het project buurt-zaken is erop gericht de samenwerkingverbanden tussen ondernemers in de buurt onderling en tussen ondernemers en buurtbewoners of lokale overheden te versterken. Hiermee willen ze de buurt op economisch en maatschappelijk vlak verder ontwikkelen.

- Pijler 4: infoCENTRUM wonen

In de vierde pijler steunt STEBO op de gedachte dat een goede woonsituatie een basisbehoefte is. Het infoCENTRUM wonen helpt mensen gratis hun woonsituatie te verbeteren. Om de mensen beter te bereiken hebben ze woonwinkels opgericht in Leopoldsburg, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Maasmechelen en Genk. Zowel huurders, verhuurders, eigenaars als handelaars kunnen een beroep doen op de diensten van het infoCENTRUM. Ze hebben consultants in dienst die op de hoogte zijn van de wetgeving, de bestaande premies en sociale leningen en alle procedures die doorlopen moeten worden. Daarnaast hebben zij architecten in dienst die advies kunnen geven over de bouwaanvraag, problemen zoals vocht in de woning enzovoort.

De projecten rond het infoCENTRUM wonen breiden zich langzaam uit. Sinds kort is het project ook actief in Haspengouw.

(Bron: STEBO)

3. *Toelagen*

Voor het werk dat STEBO levert, is er geld nodig. Ze ontvangen subsidies om hun activiteiten uit te voeren. Het gaat hier om een niet-structurele financiering dus deze wordt niet automatisch jaarlijks herhaald. STEBO dient

haar projectvoorstel in en indien dat goedgekeurd wordt, ontvangen ze hier middelen voor. Er wordt afgerekend op basis van de gedane uitgaven (hoofdzakelijk personeelskosten) binnen het vooropgestelde budget. De grootste subsidieverstrekker is het Europees Sociaal Fonds (ESF). Andere geldschieters zijn VDAB, het Vlaams Gewest, de provincie Limburg, een aantal Limburgse gemeenten, maar ook instellingen zoals de Koning Boudewijnstichting. Dankzij de subsidies kan STEBO haar diensten gratis aanbieden (QUINTENS, V., 2005, p. 16-17).

4. *Evaluatie*

Wij vinden dat STEBO zeer goed aanvoelt waar de problemen van allochtonen, en in het bijzonder allochtone ondernemers, liggen. Uit de literatuurstudie blijkt dat deze ondernemers te maken hebben met een aantal problemen. We zetten ze nog even op een rijtje: informatie, kapitaal, training en vaardigheden, arbeid, klanten, concurrentie en politiek beleid.

Het probleem van *informatie* wordt aangepakt door de cel 'buurtopbouwwerk' door regelmatig informatieavonden in te richten waar dagdagelijkse problemen worden behandeld. Specifiek voor ondernemers hertalen zij documenten in begrijpelijke en bevattelijke taal en verwijzen ze de ondernemers door naar de juiste instanties.

Ook het *kapitaal*probleem wordt door STEBO niet miskend. Het 'ondernemingsatelier' is er zich van bewust dat het voor allochtonen niet altijd makkelijk is een lening af te sluiten of dat ze omwille van het kapitaalrisico de stap niet willen zetten. Het 'ondernemersatelier' komt aan deze vorm van werkloosheidsval tegemoet. Kandidaat-ondernemers met een haalbaar ondernemingsidee kunnen als werknemer bij het 'ondernemersatelier' de onzekere startperiode van hun eigen zaak veilig doorkomen: zonder inkomensverlies en onder deskundige begeleiding.

STEBO biedt een rijkelijk aanbod aan *training en vaardigheden* aan. We merken op dat de meeste van de aangeboden trainingen gericht zijn op werknemers en niet op ondernemers. De cursussen die wel gericht zijn op ondernemers zijn de cursus bedrijfsbeheer voor anderstaligen en 'buurtzaken' (een project waarin ondernemers door collectieve vorming inzicht verschaffen in de werking en de mogelijkheden van het sociale weefsel). Ook voor vrouwen worden succesvolle projecten opgezet ('vrouw-en-zaken').

De cel 'samen leren werken' heeft een onrechtstreekse invloed op allochtone ondernemers: het is een project dat erop gericht is de kwaliteit van de *arbeid* van allochtonen te versterken. Aangezien uit de literatuur naar voren is gekomen dat de meeste allochtone ondernemers gebruik maken van leden van hun eigen netwerk wanneer ze arbeidskrachten rekruteren, is het positief dat er gewerkt wordt aan de kwaliteit van die arbeid.

De allochtone ondernemer wordt met raad en daad bijgestaan om hem wegwijs te maken in het *politiek beleid*. Een allochtoon die zich bij STEBO meldt om een zaak op te starten, wordt volledig op de hoogte gesteld van alle formaliteiten die hij moet vervullen en mogelijkheden die er bestaan omtrent subsidies en dergelijke.

Over het probleem dat allochtone ondernemers hebben met *klanten* en *concurrentie* hebben we niets specifiek teruggevonden bij de werking van STEBO. Aangezien STEBO regelmatig bijeenkomsten en gelegenheden tot ontmoetingen organiseert, veronderstellen wij dat ondernemers onderling en ondernemers en klanten met elkaar in contact komen en elkaar beter leren kennen, waardoor de kans groot is dat eventuele drempels wegvallen.

4.1.5.2 *Provinciaal integratiecentrum*

1. *Wie?*

Het *Provinciaal intergratiecentrum* of het PRIC werkt onder de beleidsverantwoordelijkheid van de bestendige deputatie van de provincie Limburg. De beleidsverantwoordelijke is mevrouw Sonja Claes. Het Centrum wordt geadviseerd door de Limburgse integratieraad (LIR) die hiervoor in juni 1991 werd opgericht en erkend is als autonoom adviesorgaan van de provincie Limburg. De LIR telt een zestigtal leden, waaronder één derde afgevaardigden van etnische minderheden.

Het PRIC wordt erkend en gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap volgens het decreet van 28 april 1998 over etnisch-culturele minderheden.

2. *Wat?*

Het PRIC biedt een aantal dienstverlenende activiteiten aan:

- Sociaal juridische hulpverlening.

Personen met een andere nationaliteit dan de Belgische, hebben, wanneer ze maken krijgen met sociale of juridische problemen, nood aan gespecialiseerde hulpverlening omdat het oplossen van de problemen vaak gespecialiseerde kennis en ervaring vereisen. Het PRIC heeft die kennis en ervaring in huis: ze werken samen met advocaten en gespecialiseerde ambtenaren.

- Onthaalbureau Limburg.

Het onthaalbureau Limburg werkt binnen het PRIC mee aan het minderhedenbeleid. Het voert een inburgeringsbeleid en biedt

nieuwkomers een inburgeringsprogramma aan met als doel zelfstandig te functioneren in de maatschappij.

- PRIC leermiddelen ontlening.

Het PRIC biedt aan iedereen de mogelijkheid volgend materiaal uit te lenen:

- Nederlands als Tweede Taal voor kinderen en jongeren,
- Nederlands als Tweede Taal voor volwassenen,
- Leermiddelen Intercultureel Onderwijs,
- Vormingsmateriaal diversiteit.

- Opleidingsmodule politie.

Doelstelling van het project is (allochtone en autochtone) jongeren beter voor te bereiden op de selectieproeven van de politie. PRIC houdt zich vooral bezig met het sensibiliseren van etnisch-culturele minderheden zonder aan positieve discriminatie te doen.

- Meldpunt racisme Limburg.

De antiracismewet bestraft discriminatie op basis van ras, huidskleur, afstamming, afkomst of nationaliteit. Personen die hieromtrent een klacht willen indienen, kunnen zich aanmelden bij het Meldpunt racisme Limburg.

- Subsidies.

Het PRIC subsidieert activiteiten die het samenleven bevorderen tussen autochtonen en etnisch-culturele minderheden. De activiteit moet vernieuwend zijn en een voorbeeldfunctie vervullen voor anderen. Daarnaast komen ook vormingsinitiatieven van het middenveld van

etnisch-culturele minderheden én activiteiten van en voor vluchtelingen en woonwagengedwoners in aanmerking voor subsidiering.

- Vorming

Het PRIC heeft op basis van de actualiteit een aantal pakketten samengesteld en biedt daarnaast ook trainingen en vormen 'à la carte' aan. De inhoud van deze cursussen is erop gericht mensen te leren omgaan met cultuurverschillen en leert de cursisten hoe ze interculturele gesprekken moeten voeren en klantgericht moeten werken.

- Onderwijs

PRIC ondersteunt (allochtone) ouders en scholen om te komen tot een betere communicatie en samenwerking. Dit gebeurt in samenwerking met allochtone (ouders/studenten) verenigingen, lokale integratiediensten en de schoolopbouwprojecten in Limburg. Ook stimuleert het PRIC, in samenwerking met de Limburgse hogescholen en allochtone studentenverenigingen, allochtonen om verder te studeren.

3. Evaluatie

Wanneer we binnen het PRIC op zoek gaan naar initiatieven die gericht zijn op allochtone ondernemers, merken we dat we daar geen informatie over vinden. Hier zou het PRIC zich wat meer toegankelijk moeten maken. Ze hebben weliswaar de kennis in huis: specialisten die zich helemaal verdiept hebben in integratie en allochtone medewerkers die als geen ander de noden van de doelgroep kennen.

4.2 Gevalstudie in de stad Genk

In onze zoektocht naar aangepast beleid voor allochtone ondernemers, hebben we moeten constateren dat er zowel op Vlaams als op Limburgs niveau weinig of geen beleid is. De omkadering die aan allochtone ondernemers aangeboden wordt, steunt op lokale initiatieven en tijdelijke subsidies. Wij vroegen ons af hoe het komt dat er voor deze groep van ondernemers geen centrale regelgeving bestaat.

We hebben gekozen voor een gevalstudie in de stad Genk omdat het na Hasselt de plaats is met het hoogste bevolkingsaantal in Limburg: op 1 juli 2005 woonden er 63.622 mannen en vrouwen in Genk (in Hasselt waren dat er 69.720) waarvan er 8.919 van vreemde origine waren (in Hasselt waren er dat slechts 2.804). Dit maakt van de stad Genk de plaats waar de meeste allochtonen in Limburg wonen.

(Bron: NIS)

Om een antwoord te krijgen op onze vragen, hebben we, via mail, contact opgenomen met het stadsbestuur van Genk. We werden onmiddellijk uitgenodigd voor een gesprek. Dhr. Fanny Anthonissen, lid van de CD&V en schepen van Economische Zaken en Financiën, stond ons te woord in zijn kantoor op het stadhuis op 18 mei 2006.

Hieronder volgen de belangrijkste bevindingen uit dit interview.

Volgens Dhr. Anthonissen heeft de stad Genk de keuze gemaakt om steeds in het *Nederlands* te communiceren met haar allochtone ondernemers. De stad heeft die keuze gemaakt omdat een goede kennis van de Nederlandse taal kansen biedt voor de allochtone ondernemers en hun kinderen. Er is over nagedacht om documenten in meerdere talen beschikbaar te maken maar de stad heeft niet voor deze optie gekozen. In de eerste plaats omdat er zeer veel verschillende nationaliteiten in Genk aanwezig zijn en het dan moeilijk

wordt een grens te trekken: welke taal wel en welke niet? Een tweede reden hiervoor is de overtuiging dat de kennis van de Nederlandse taal te belangrijk is. De stad heeft, gezien haar rijke mijnverleden, al lang ervaring met allochtonen. In de jaren zestig en zeventig waren de Genkse Italianen nog niet zo ingeburgerd als vandaag. De stad heeft toen 'de fout' gemaakt zich aan te passen aan de Italiaanse taal in plaats van andersom. Dhr. Anthonissen haalt het voorbeeld aan van een Vlaamse slagerij waar de werknemers vlot Nederlands en Italiaans moesten kunnen spreken. Dit heeft later voor problemen gezorgd in het integreren in de maatschappij. Vooral voor de kinderen van de eerste generatie Italianen was de situatie verwarrend: ze spraken drie vierde van de tijd Italiaans, net als hun ouders, maar op school moesten ze Nederlands spreken. Dit heeft geleid tot een taalachterstand bij deze kinderen. Om die reden hecht de stad Genk zoveel belang aan het gebruik van de Nederlandse taal in de dagdagelijkse realiteit.

Wij kunnen Dhr. Anthonissen zeker volgen in zijn redenering. Taal is uiterst belangrijk om goed te kunnen functioneren in de maatschappij. Door allochtonen zoveel mogelijk te stimuleren om de taal te leren, staan ze volgens ons een stap dicht bij integratie.

Verder heeft de stad gedacht aan het inrichten van een voorlichtingsavond in verband met de regelgeving betreffende sluitingsuren en hygiëne in België. Dit initiatief werd echter nooit uitgevoerd maar ze hebben wel aan de *winkelstraatmanager* de opdracht gegeven om de ondernemers hierover te informeren. Het winkelstraatmanagement is een initiatief van de stad Genk in samenwerking met het Sociaal Impulsfonds. De bedoeling van het winkelstraatmanagement is om de wijkhandelstraten (Vennenstraat, Hoevenzavellaan en Stalenstraat) nieuwe impulsen te geven. De handelscentra in deze straten hebben namelijk erg geleden onder de sluiting van de steenkoolmijnen. Een realisatie van het winkelstraatmanagement die Dhr. Anthonissen aanhaalde, was de winkel-woonrenovatiepremie. Met deze premie wilde het stadsbestuur de handelaars stimuleren hun panden te

renoveren en te verfraaien. De premie kon oplopen tot 20.000 euro. Vele handelaars hadden deze premie bijna ontlopen omdat zij geen facturen voor de werkuren en het geleverde materiaal konden voorleggen. Dit is een probleem dat zich hoofdzakelijk voordeed bij de allochtone handelaars. De winkelstraatmanager heeft de handelaars toen ingelicht dat de premie niet verstrekt kon worden indien er geen facturen waren. Ze hebben samen naar een oplossing gezocht en de meeste hebben toch nog aanspraak gemaakt op een deel van de premie.

Dit voorbeeld illustreert duidelijk wat wij hierover in de literatuur hebben gelezen, namelijk dat allochtone ondernemers vaak moeilijkheden hebben met de diepgaande regulering en wetten. Dit voorbeeld leert ons dat communicatie, voorlichting en begeleiding van groot belang zijn voor allochtone ondernemers. Verder waarschuwt de literatuur de beleidsmakers voor verwaarlozing van de allochtone ondernemers enerzijds en vertroeteling van de groep anderzijds. De stad Genk vindt in dit geval een gezond evenwicht: de reglementen gelden voor iedereen maar er is een aanspreekpunt wanneer moeilijkheden zich voordoen namelijk de winkelstraatmanager.

Een belangrijk en efficiënt initiatief van de stad Genk is de *kinderopvang*. Deze maatregel richt zich vooral op allochtone vrouwen die een zaak willen starten maar dit niet doen omwille van de zorg voor de kinderen. Door een kinderopvang aan te bieden, tracht de stad meer vrouwelijke allochtone ondernemers aan te trekken.

Volgens ons is dit een zeer goed initiatief van de stad Genk. In 2002 heeft Markant vzw. een onderzoek laten uitvoeren door de KULeuven waaruit gebleken is dat 12% van de ondervraagde allochtone onderneemsters de opvang van de kinderen als vierde reden opgaf voor de moeilijkheden ondervonden bij het opstarten van een zaak (SARENS, E., 2002, p.19).

Toen ik Dhr. Anthonissen vroeg of hij op de hoogte was van het feit dat allochtone ondernemers vaak de grootste concurrenten zijn van elkaar, knikte hij instemmend. De stad Genk heeft ook hier over nagedacht en er zijn voorstellen geweest om als stad mee te bepalen welke handelszaken zich in welke panden zouden vestigen. Dit voorstel is echter niet goedgekeurd omdat de kosten veroorzaakt door planschade te hoog zouden worden. Kosten door planschade ontstaan wanneer een pand een andere bestemming krijgt dan dat de markt voor ogen heeft. Dit verschil zou door de stad betaald kunnen worden maar de stad zag dit niet zitten. In plaats daarvan heeft de dienst Economie deze taak op zich genomen. Wanneer (allochtone) ondernemers zich bij de dienst aanmelden voor een vergunning, maakt de dienst de persoon in kwestie erop attent wanneer al veel van dezelfde soort zaken in de buurt gevestigd zijn. Maar de beslissing blijft uiteindelijk bij de ondernemers zelf.

Vervolgens staat de stad Genk volgens Dhr. Anthonissen positief tegenover het allochtoon verenigingsleven. Wanneer een vereniging zich aansluit bij de integratieraad, heeft de vereniging recht op overheidssubsidies die de werking van de vereniging ondersteunen.

Ten slotte wijst Dhr. Anthonissen mij op de nauwe samenwerking die er is met STEBO. Wanneer kandidaat-ondernemers zich aanmelden op het stadhuis voor informatie, wordt er steeds gewezen op de mogelijkheden die STEBO biedt. Met name het project 'het ondernemersatelier' kan een belangrijke meerwaarde bieden voor de startende ondernemer.

5 Visie van de politieke partijen in Limburg

5.1 Inleiding

We hebben in hoofdstuk vier een gevalstudie in de stad Genk gedaan. Aan de hand van het interview in Genk hebben we al een beter zicht gekregen op de vraag: Waarom is er zo weinig beleid? Toch zijn we nog benieuwd naar de mening van de verschillende politieke partijen over het beleid omtrent allochtoon ondernemerschap. Om daar achter te komen, hebben we interviews afgenomen bij de verschillende politieke partijen in Limburg waarin we stellingen voorlegden en voorstellen deden om te weten te komen hoe de partijen tegenover beleid gericht op allochtone ondernemers staan.

5.2 De onderzoeksofzet

Het onderzoek is begonnen met een *literatuurstudie* die we in de voorgaande hoofdstukken uitgebreid besproken hebben. In de literatuurstudie zijn we op zoek gegaan naar reeds bestaande informatie over allochtoon ondernemerschap. Door ons vertrouwd te maken met de materie, kregen we een eerste indruk over het onderwerp.

Om de literatuur in de praktijk om te zetten, opteren wij in ons onderzoek voor het gebruik van *interviews*. Dit laat ons toe externe informatie van *bevoorrechte getuigen* te vergaren. We hebben hiervoor een vragenlijst opgesteld die verder ingaat op de centrale onderzoeksvraag en de daaruit afgeleide deelvragen zoals die geformuleerd zijn in hoofdstuk 1. Bij het opstellen van onze vragenlijst maakten we hoofdzakelijk gebruik van open vragen. We hebben de vragen die bij één deelvraag horen, niet

achtereenvolgens gesteld maar we hebben alle vragen door elkaar geschud. We legden aan de respondent een vragenlijst voor. De vragen die gesteld werden, waren voor het grootste deel vooraf bepaald. Naarmate het gesprek vorderde, was er ruimte om subvragen te stellen. Aan elke ondervraagde werd dezelfde vragenlijst voorgelegd.

Wij hebben geopteerd om een lid van de verschillende politieke partijen in Limburg te ondervragen. Beleid ontstaat bij de beleidsmakers en wij achten de provinciale voorzitters in staat een antwoord te kunnen geven op onze vragen of ons eventueel door te verwijzen naar de juiste personen binnen de partij. We ondervroegen telkens een lid van drie van de vijf politieke partijen die in de Limburgse provincieraad zetelen, nl. Sp.a, CD&V en Vlaams belang. Daarnaast hebben we ook de medewerking van de provinciale voorzitter van Groen! gevraagd. Na meerdere mislukte pogingen om een afspraak vast te leggen met een lid van de VLD, hebben we jammer genoeg deze partij buiten beschouwing moeten laten. Vanuit de NV-A kwam er geen reactie op de vraag naar medewerking aan dit onderzoek.

We hebben om medewerking gevraagd door een e-mail te sturen waarin we ons kort voorstelden en een inleiding gaven over het onderwerp. Wanneer we toestemming kregen voor een interview, hebben we telefonisch contact opgenomen met de respondent om een afspraak te maken. Dit kon eventueel ook via e-mail. We hebben er voor gekozen om de vragenlijst vooraf door te mailen. Dit gaf de respondent de kans om even over de materie na te denken.

De interviews hebben ons een idee gegeven over de visie van de partijen omtrent het beleid voor allochtone ondernemers.

5.3 Verwerking van de resultaten

De resultaten werden verwerkt nadat alle interviews waren afgenomen. We hebben de vragen terug per deelvraag gegroepeerd zodat we de antwoorden van de respondenten deelvraag per deelvraag konden bespreken. De antwoorden werden met elkaar vergeleken en verschillende visies op allochtoon ondernemerschap kwamen naar voren.

5.4 Bespreking van de resultaten.

Voor we starten met de bespreking van de resultaten, herhalen we de deelvragen uit hoofdstuk 1.

- Kan benadering in de eigen taal een meerwaarde opleveren voor allochtone ondernemers?
- In welke mate verlagen overheidssubsidies de drempel voor allochtone ondernemers?
- In welke mate kan de verspreiding van allochtone ondernemingen een oplossing bieden voor de hevige onderlinge concurrentie?
- Op welke manier draagt het inburgeringbeleid bij tot het allochtoon ondernemerschap?

De bespreking van de resultaten gebeurt door, per deelvraag, de gegeven antwoorden naast elkaar te leggen.

5.4.1 Benadering in de eigen taal

Volgens het *Vlaams Belang* heeft België een lange traditie in taalwetgeving. Vlaanderen heeft hard moeten vechten voor de Nederlandse taal en de partij hecht er veel waarde aan. Zij vinden het geen goed idee dat allochtone ondernemers in hun eigen taal worden aangesproken. Ze zijn van mening dat een goede kennis van de Nederlandse taal deuren kan open. Het is, volgens hen, de beste kans op integratie en verhoogt de slaagkansen in het ondernemingsleven. De cursus bedrijfsbeheer in andere talen dan de Nederlandse organiseren, is volgens het Vlaams Belang niet mogelijk. Ondernemers die niet van Belgische origine zijn, kennen de Belgische ondernemingsethiek niet en hebben al een achterstand meent de partij. Een perfecte kennis van het Nederlands is een absolute must. Ze voegen hier nog aan toe dat de uitvoerbaarheid van het opstellen van documenten in vreemde talen moeilijk is, gezien de hoge administratieve kost ervan.

Groen! denkt hier anders over. Zij vinden dat documenten in een vreemde taal kunnen opgesteld worden wanneer dit zou bijdragen aan het oplossen van misverstanden. De partij heeft het dan over technische aspecten en enkel in de eerste jaren na oprichting van de zaak. Na een tijdje moet de ondernemer in staat zijn aan te tonen dat hij het Nederlands als 'zakentaal' beheerst. Het gaat erom dat ondernemers hun zaak kunnen starten en dat de overheid moet proberen om zoveel mogelijk belemmeringen weg te nemen. *Groen!* voegt er aan toe dat allochtone ondernemers vaak zoveel mogelijk zelf willen doen, terwijl autochtone ondernemers eerder een beroep doen op gespecialiseerde diensten (bijvoorbeeld voor het voeren van de boekhouding e.d.). Het zou voor allochtone ondernemers een stuk makkelijker zijn indien zij aangespoord worden om dit ook te doen. In opleidingsprogramma's moet de allochtone ondernemer op het bestaan van deze diensten gewezen worden, volgens de partij. Een stuk van het taalprobleem zou hierdoor opgelost kunnen raken.

CD&V gelooft in de kracht van de Nederlandse taal. Communicatie met de overheid moet dan ook steeds in deze taal gebeuren. Een goede kennis van de Nederlandse taal is goed voor de ondernemer en voor zijn nageslacht. Ze vinden het prima dat er cursussen bedrijfsbeheer voor anderstaligen worden ingericht. Hier zijn tolken aanwezig die moeilijke en technische begrippen kunnen uitleggen als het nodig is. Ze voegen hier aan toe dat zulke cursussen gepaard moeten gaan met een cursus Nederlands. Het uiteindelijke doel blijft dat de ondernemers de Nederlandse taal leren beheersen.

De *Sp.a* maakt een onderscheid tussen twee vormen van communiceren: de formele en informele communicatie. Voor de formele communicatie tussen overheid en ondernemer pleit de *Sp.a* voor het gebruiken van de Nederlandse taal. Het gaat hier om officiële documenten, de boekhouding, belastingaangifte,... Ze vinden het geen probleem wanneer er bij de informele communicatie een andere taal dan de Nederlandse gesproken wordt. Bijvoorbeeld wanneer een Turk op het gemeentehuis om bepaalde informatie komt vragen en een Turkstalige medewerker hem in het Turks te woord staat. Men heeft, volgens de partij, te maken met twee aspecten: het communautaire aspect, dat zeer gevoelig ligt, en het inburgeringsaspect. Met dit laatste wordt bedoeld dat wanneer een allochtone ondernemer niet aangezet wordt tot het spreken van de Nederlandse taal, zijn zaak minder toegankelijk wordt voor iedereen.

De cursus bedrijfsbeheer kan, volgens de partij, voor een bepaald percentage in een andere taal worden onderwezen. Maar nooit de volledige cursus omdat dit niet bijdraagt tot een bewustwording van de Nederlandse taal.

5.4.2 Overheidssubsidies

Het *Vlaams Belang* is van mening dat de overheid onrechtstreeks geld kan vrijmaken door middel van het subsidiëren van opleidingen voor allochtone

ondernemers. Ze vinden dat dit niet zonder een inspanning van de allochtone ondernemers zelf kan gebeuren. Deze groep moet een deel van de cursussen en opleidingen bekostigen maar de overheid kan bijspringen. De partij wijst op de eigen verantwoordelijkheid van een persoon – autochtoon of allochtoon – om te investeren in zijn toekomst. Wanneer de overheid geld spendeert aan één bepaalde ondernemende groep binnen de samenleving, is dat volgens de partij in strijd met de principes van de vrije markt.

De overheid ondersteunt het allochtoon verenigingsleven via ondersteuning van de federaties. Volgens het Vlaams Belang is dit positief zolang het niet leidt tot oprichting van een zuil.

Tenslotte is de partij van mening dat elke ondernemer die een goed financieel plan kan voorleggen, een lening van de bank moet kunnen krijgen. Wanneer het financieel plan in orde is en de lening verkregen is, moet de zaak het op zichzelf kunnen redden en is borgstelling van de overheid bij de banken geen optie.

Volgens *Groen!* moet de overheid niet op een rechtstreekse manier geld vrijmaken voor allochtoon ondernemerschap. De partij staat wel achter het initiatief 'het ondernemersatelier' van STEBO waar kandidaat-ondernemers een zaak kunnen opstarten en het minimumloon ontvangen omdat ze als werknemer van STEBO werken. Dit is een onrechtstreekse manier waarop de overheid wel geld kan vrijmaken voor startende (allochtone) ondernemers. Het voordeel volgens *Groen!* van deze manier van werken is dat de ondernemers een goede begeleiding krijgen. Hierdoor zijn ze, wanneer ze op eigen benen komen te staan, een stuk sterker opgesteld tegen de risico's van het ondernemerschap.

Het ondersteunen van allochtone verenigingen vindt *Groen!* een goed initiatief. Verenigingen kunnen een matigend effect hebben en eventuele vormen van extremisme onderdrukken volgens de partij. Goede banden tussen autochtone en allochtone verenigingen kunnen tot een dialoog tussen beide partijen leiden. De partij wijst wel op het gevaar van verzuiling maar voegt hieraan toe dat dit ook bij Vlaamse verenigingen een probleem kan zijn.

Ten slotte is de partij van mening dat de overheid geen rol moet spelen bij het verkrijgen van een lening. De overheid kan op andere manieren ondersteuning bieden, bijvoorbeeld door juridisch en economisch advies te geven aan kandidaat-ondernemers.

De *CD&V* is van mening dat overheidssubsidies nodig zijn om allochtone ondernemers op het goede pad te brengen en te houden maar dit moet niet rechtstreeks gebeuren. Volgens de partij doet de overheid er goed aan om geld te investeren in opleiding en vorming. Ondernemers die voldoende kennis hebben over de manier waarop in België het zakenleven georganiseerd is, hebben een grotere kans op slagen. De overheid kan op een nuttige manier geld vrijmaken door diensten aan ondernemers – autochtoon of allochtoon – aan te bieden die de dagdagelijkse lasten verlichten waardoor de ondernemer meer tijd aan het goed runnen van zijn zaak kan besteden. Het investeren in het allochtoon verenigingsleven is volgens de partij een goede zaak.

Volgens de *Sp.a* behoort het stimuleren van allochtoon ondernemerschap tot de taken van de overheid. Het overheidsgeld moet gebruikt worden om drempels te overwinnen. De partij vindt niet dat er sprake is van "positieve discriminatie" wanneer drempels worden weggewerkt zodat allochtonen op hetzelfde niveau als autochtonen kunnen starten. Op die manier sluit je niemand uit en geef je geen voorrang volgens de *Sp.a*.

De overheid kan de drempels helpen wegwerken door te investeren in goed onderwijs en juiste informatie. Een herwaardering van het BSO en TSO in het secundair onderwijs is een eerste stap volgens de partij. Beide stromingen moeten meer ondernemingsgericht worden. Een tweede stap is het investeren in projecten van Syntra en STEBO. Het startersbeleid moet aandacht krijgen voor allochtone ondernemers. Ze moeten deze groep actief informeren en helpen met het opstellen van een goed businessplan. Dan kan men de groep met een gerust hart loslaten volgens de *Sp.a*.

Het ondersteunen van het allochtoon verenigingsleven is een goed initiatief volgens de partij. Het geeft de ondernemers de kans om netwerken op te bouwen en elkaar te ondersteunen. De Sp.a vreest niet dat verenigingen eilandjes op zich vormen en vindt zuilvorming o.k. wanneer het maatschappelijk nut heeft.

5.4.3 Verspreiding van allochtone ondernemingen

Het *Vlaams Belang* vindt de verspreiding van allochtone ondernemingen geen slecht idee. Dit zou kunnen gebeuren aan de hand van een vestigingsattest. De partij vindt het alleen nodig voor de 'typische zaken' die de markt verstoren. Wanneer een allochtone ondernemer een zaak wil opstarten in een straat waar er al meerdere van hetzelfde soort zaken bestaan, vindt de partij niet dat de overheid moet tussenkomen. De verantwoordelijkheid ligt bij de ondernemer zelf en als hij zich eventueel wil omscholen, zijn de kosten ook voor hem volgens de partij.

Wanneer ondernemingen aan alle wettelijke voorwaarden voldoen, kan de overheid ze niet tegenhouden, volgens *Groen!*. Ondernemers beslissen zelf waar ze hun onderneming willen vestigen. De partij wil de ondernemers er wel op wijzen dat ze een onderneming starten daar waar er al veel gelijksoortige zaken zijn. Volgens de partij is deze taak weggelegd voor buurtopbouwwerkers of wijkmanagers.

Volgens de *CD&V* heeft de overheid het recht niet om iemand tegen te houden een zaak op te starten wegens het bestaan van meerdere van hetzelfde soort zaken. Men kan de startende ondernemer er alleen maar attent op maken dat hij zich zal vestigen in een concentratiebuurt en hem wijzen op de belangrijkheid van een goed businessplan. De keuze ligt bij de ondernemer zelf. Hier legt de partij de nadruk op een goed ontwikkeld informatiekanaal

voor allochtone ondernemers. De CD&V legt de verantwoordelijkheid hiervoor bij organisaties als Syntra, VOKA en UNIZO.

De *Sp.a* is van mening dat eventuele vestigingswetten geen zin hebben. Enkel wanneer de ondernemingen zorgen voor overlast, kan een overheid drempels opwerpen. Als allochtone ondernemers elkaars grootste concurrenten zijn, ligt dat volgens de partij niet aan het feit dat ze in dezelfde straat gevestigd zijn, maar aan een te enge doelgroep. Om die reden moet men ondernemers stimuleren in het opstellen van een goed marketingplan en businessplan. Syntra, STEBO, VOKA,... kunnen hier een doorslaggevende rol spelen, volgens de *Sp.a*, en zouden hier extra middelen voor moeten krijgen.

5.4.4 Inburgeringsbeleid

Voor het *Vlaams Belang* is het heel duidelijk: iedereen die zich in België wil vestigen, moet het inburgeringstraject volgen. De partij vindt het dan ook niet goed dat de onderdanen van de Europese Economische Ruimte niet verplicht worden tot het volgen van het inburgeringstraject.

Dat in het inburgeringstraject geen nadruk wordt gelegd op ondernemerschap, vindt de partij niet zo belangrijk. Ze zijn van mening dat de meeste mensen naar hier komen om als arbeider aan de slag te gaan. Degene die belangstelling voor ondernemerschap tonen, moeten, volgens de partij, doorverwezen worden naar meer gespecialiseerde centra zoals Syntra waar een cursus gegeven moet worden die de gevoeligheden rond allochtoon ondernemerschap blootlegt.

Groen! is ervan overtuigd dat opnemings in de samenleving een stuk makkelijker wordt wanneer een allochtoon in Vlaanderen het Nederlands beheerst. Het is de taak van de overheid om voldoende aanbod hiervoor te creëren.

Verder is de partij van mening dat het inburgeringstraject uitgebreid moet worden met een hoofdstuk gericht op ondernemerschap. Hierin kan uitgelegd worden waar ondernemers terecht kunnen voor ondersteuning bij de oprichting van hun onderneming. Het wegwijs maken van ondernemers in de administratieve structuur van ons land en de mogelijkheden rond opleiding en vorming zouden, volgens Groen!, deel moeten uitmaken van het inburgeringstraject.

Volgens de CD&V is het volgen van het inburgeringstraject positief als je als nieuwe burger in België aankomt. Om te integreren en structuur in de opbouw van de maatschappij te zien, is het nodig dat een allochtoon de Nederlandse taal leert. Wanneer een nieuwkomer het inburgeringstraject volgt, getuigt dat van goede wil, volgens de partij.

Verder vindt de partij dat het toepassingsgebied van het inburgeringstraject verruimd moet worden en dat de overheid de taak op zich moet nemen om voldoende programma's aan te bieden.

De *Sp.a* bekijkt de materie eerder vanuit EU-perspectief: omdat een burger vrij moet zijn om zich te bewegen in de EU, mogen er zo weinig mogelijk beperkingen zijn. Het inburgeringstraject wordt door de partij eerder als een beperking gezien. Ze vindt dat er inburgeringstrajecten mogen bestaan maar dat ze niet verplicht moeten worden. Kansen om Nederlands te leren, moeten op andere manieren aangeboden worden zodat het inburgeringsbeleid meer het karakter van een onthaalbeleid krijgt waar mensen wegwijs gemaakt worden in het Belgische systeem.

6 Conclusies

De literatuurstudie uit hoofdstuk twee toont aan dat allochtone ondernemers geconfronteerd worden met problemen die autochtone ondernemers niet of in mindere mate kennen. Die problemen concentreren zich rond onderwijs en opleiding, netwerking, financiering, informatie, concurrentie en beleid.

In hoofdstuk drie hebben we het allochtoon ondernemingsbeleid in Vlaanderen van dichterbij bekeken. We hebben ook de initiatieven in Brussel kort voorgesteld omdat hier één van de eerste voorzichtige stappen in de richting van allochtone ondernemers gezet werden.

De interesse voor allochtoon ondernemerschap is pas in de jaren tachtig ontstaan. De eerste initiatieven waren erg lokaal gericht en werden met tijdelijke middelen gefinancierd. Langzaam aan hebben de projecten hun weg naar elkaar gevonden en kwam het besef dat ze samen moesten werken om hun doelen te bereiken. Hieruit is in 1998 het 'Overleg Allochtoon Ondernemen Vlaanderen en Brussel' ontstaan. Het Overleg onderneemt acties om structurele hinderpalen voor allochtone ondernemers weg te werken. Mede dankzij het Overleg is er onderzoek verricht naar allochtoon ondernemerschap in Vlaanderen.

In het vierde hoofdstuk zijn we dieper ingegaan op het beleid in Limburg. We kunnen concluderen dat er in Limburg al aardig wat initiatieven zijn voor allochtone ondernemers. STEBO doet veel inspanningen voor deze groep en ook de stadsbesturen, zo blijkt uit de gevalstudie in Genk, zijn niet te beroerd om ondersteuning aan te bieden. De ondersteuning gebeurt meestal lokaal en met tijdelijke middelen. De initiatieven zijn gericht op de noden van de allochtone ondernemers in Genk en bieden geen gehele omkadering.

In hoofdstuk vijf hebben we getracht de visie van de Limburgse politieke partijen over allochtoon ondernemerschap in kaart te brengen. De

belangrijkste conclusie hier is dat voor elke partij het onderwijs een heel belangrijke factor was. Alle partijen waren het erover eens dat de overheid in het onderwijs (secundair) en bijkomende opleidingen en vorming moet investeren. De partijen vinden dat verbeteringen op dat vlak het meeste kans hebben om allochtone ondernemers uit hun benadeelde positie ten opzichte van autochtone ondernemers te halen.

Benadering in eigen taal is volgens het Vlaams Belang absoluut niet mogelijk. Sp.a en CD&V vinden dat de formele communicatie met de overheid in het Nederlands moet gebeuren maar hebben niets tegen het gebruik van een andere taal in de informele communicatie. Groen! is van mening dat communicatie met de overheid in de eerste jaren na het opstarten kan in andere talen, zolang dit geen permanente toestand wordt.

Overheidssubsidies moeten volgens alle partijen in de eerste plaats gebruikt worden voor onderwijs en vorming. De meeste partijen vinden dat subsidiëring in het allochtoon verenigingsleven nuttig is. Het Vlaams Belang voegt hieraan toe dat de overheid aandacht moet hebben voor het probleem van zuilvorming. Verder zijn alle partijen tegen het rechtstreeks subsidiëren van allochtone ondernemers.

CD&V, Groen! en Sp.a zijn van mening dat het geen taak van de overheid is, te bepalen waar allochtonen hun ondernemingen vestigen. De overheid kan wel informatie of tips in verband met marketing e.d. aanbieden zodat ondernemingen niet aan een hevige concurrentiestrijd ten onder gaan. Het Vlaams Belang vindt dat een verbod tot vestiging van een onderneming kan voor die ondernemingen die de markt verstoren.

Op het gebied van inburgeringsbeleid liggen de visies uiteen: Vlaams Belang vindt dat het inburgeringstraject voor iedere nieuwkomer een verplichting moet zijn, Sp.a is het hier totaal niet mee eens. Het standpunt van CD&V en Groen! ligt hier tussenin.

7 Suggesties voor verder onderzoek

Tijdens het onderzoek zijn we een paar interessante topics tegengekomen waar we de tijd niet voor hadden om ze uit te werken. We geven in dit laatste hoofdstuk enkele suggesties voor verder onderzoek.

Allereerst het winkelstraatmanagement in de stad Genk. Via de winkelstraatmanager kan men te weten komen waar de knelpunten liggen voor de (allochtone) ondernemers van de stad en kan men nagaan of de projecten die uitgevoerd worden, aansluiten op de noden van de ondernemers. Ook de omkaderde cursus bedrijfsbeheer is de moeite waard om verder te onderzoeken. Men kan nagaan of de cursisten baat hebben bij de omkadering zoals die op dit moment aangeboden wordt.

Het project 'het ondernemersatelier' van STEBO biedt voldoende mogelijkheden om een onderzoek rond op te starten. Het is nuttig om te weten welke de sterke en zwakke punten van het project zijn en welke de kenmerken zijn van de kandidaat-ondernemers die het meeste kans op slagen hebben. STEBO kan zich dan toeleggen op het verder ontwikkelen van die kenmerken. De kandidaat-ondernemers die deze kenmerken niet hebben, kunnen geholpen worden om hier wel aandacht voor te krijgen en verder op te leiden.

We hebben in deze eindverhandeling het beleid voor allochtone ondernemers in Vlaanderen en Limburg besproken. Uit het onderzoek hebben we geleerd dat dit beleid voornamelijk op het laagste niveau bepaald wordt. Om die reden was het beter geweest om de studie te beperken tot enkele gemeenten in Limburg, bijvoorbeeld de vijf voormalige mijngemeenten. In dat geval kan men onderzoeken welke beleidsmaatregelen er in elke gemeente genomen worden en deze met elkaar vergelijken. De genomen beleidsmaatregelen kunnen voorgelegd worden aan verschillende allochtone ondernemers om de slaagkansen ervan na te gaan. Vervolgens kan men de meest succesvolle maatregelen op een rijtje zetten.

Tenslotte vestigen we de aandacht op een project van VOKA dat op 23 mei 2006 aan de pers is voorgesteld. We hebben dit project niet in deze eindverhandeling opgenomen omdat de gegevensverwerking al afgerond was. VOKA richt zich in dit project tot allochtone ondernemers. Aan het project werken een aantal succesvolle allochtone ondernemers mee die de functie van 'peter' toegewezen krijgen. De peters zijn op de hoogte van de moeilijkheden waar allochtone ondernemers mee te maken krijgen en helpen, vanuit hun ervaring, nieuwe ondernemingen en ondernemingen in moeilijkheden. Het lijkt ons interessant om dit project op te volgen en te evalueren.

Bijlagen

Bijlage I: Vragenlijst van de interviews

Bijlage II: Lijst van de afgenomen interviews

Bijlage I: Vragenlijst van de interviews

1. Bent u van mening dat allochtone ondernemers moeten worden benaderd in hun eigen taal (bijvoorbeeld bij belastingcontroles of andere inspecties)?
2. Vindt u dat belangrijke documenten, zoals de belastingaangifte, moeten worden opgesteld in meerdere talen zodat een ondernemer kan kiezen in welke taal hij het document wil invullen?
3. "Een allochtone ondernemer zorgt voor zijn eigen tewerkstelling en meestal voor die van andere allochtonen. De overheid moet daarom geld vrijmaken om allochtoon ondernemerschap te stimuleren." Bent u het hiermee eens of oneens? Argumenteer.
4. Allochtone ondernemers zijn vaak de ergste concurrenten van elkaar. Door de hevige concurrentiestrijd gaan vele zaken failliet. Vindt u dat het de taak van de overheid is om dit te voorkomen (eventueel door een maximum aantal allochtone ondernemingen in een bepaalde kilometerstraal toe te laten)?
5. Het inburgeringstraject (dat o.a. bestaat uit het leren van de Nederlandse taal, maatschappelijke oriëntatie en loopbaanoriëntatie) is niet verplicht voor EER-onderdanen, hun huwelijkspartner, hun kinderen jonger dan 21 en hun ouders. Hoe staat u hiertegenover?
6. De Vlaamse overheid versterkt het allochtoon verenigingsleven, o.a. via ondersteuning van de federaties. Wat is uw mening hierover?
7. Het inburgeringbeleid richt zich hoofdzakelijk op vreemdelingen die naar België komen om te studeren, te werken in arbeidsverband of zich te herenigen met hun familie. Vindt u dat het inburgeringbeleid moet aangepast worden om ook aan de noden van allochtone ondernemers te voldoen?
8. Bent u van mening dat allochtone ondernemers die van plan zijn een onderneming op te starten in een concentratiebuurt en in een sector die voornamelijk bestaat uit allochtone ondernemers (bijvoorbeeld Pakistani die een nachtwinkel willen openen in de Hasseltse binnenstad) moeten aangespoord worden met overheidsmiddelen om een andere richting in te slaan?
9. Volgend stuk tekst komt uit een tijdschrift uit Nederland. Graag uw mening hierover: "Als steden al een etnisch ondernemersbeleid willen voeren, moeten ze een middenweg zien te vinden tussen verwaarlozing van de problemen van allochtone ondernemers enerzijds en vertroeteling

van deze groep anderzijds. Een gemeente moet zich afvragen wat de toegevoegde waarde is van maatregelen speciaal gericht op allochtone ondernemers. De opmars van migrantenondernemers heeft zich in het verleden immers grotendeels zonder beleid voltrokken. Dat valt ook wel te verklaren: een echte ondernemer, of die nu van buitenlandse of Nederlandse afkomst is, laat de beslissing om een eigen zaak te beginnen niet van de overheid afhangen (HOSPERS,G-J, 2001, Migrantenondernemers: de wereld in de wijk, *Geografie*, s.d.,s.p.).

10. Vindt u dat allochtonen die een onderneming willen starten, de kans moeten krijgen om de cursus bedrijfsbeheer in hun eigen taal te volgen?
11. "Allochtone ondernemers ondervinden veel moeilijkheden om hun financiering rond te krijgen doordat banken moeite hebben om het risicoprofiel van de ondernemingsplannen in te schatten. Daarnaast zijn er niet-financiële belemmeringen zoals de taal. De overheid moet geld vrijmaken om de allochtone ondernemers over dit obstakel heen te helpen. Dit geld moet gebruikt worden als borgstelling bij de banken". Bent u akkoord of niet met deze stelling? Argumenteer.
12. Heeft u nog verdere opmerkingen?

Bijlage 2: Lijst van de afgenomen interviews

- * 15 mei 2006: Johan Danen (Groen!)
15.00u.: Cafeteria Universiteit Hasselt - Diepenbeek
- * 18 mei 2006: Bert Schoofs (Vlaams Belang)
20.00u.: Café Het Hert – Beringen
- * 20 mei 2006: Fanny Anthonissen (CD&V)
11.00u.: Stadhuis Genk – Genk
- * 23 mei 2006: Peter Vanaken (Sp.a)
14.30u.: Provinciaal Secretariaat - Hasselt

Lijst van geraadpleegde werken

Boeken

WALDINGER, R. et al., 1990, *Ethnic entrepreneurs: immigrant business in industrial societies*, Sage Newbury Park, California, 225 p.

BROECKMANS, J., e.a., 2001, *Methoden van Onderzoek en Rapportering 1*, Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen, Diepenbeek

BROECKMANS, J., e.a., 2002, *Methoden van Onderzoek en Rapportering 2*, Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen, Diepenbeek

Tijdschriften en reeksen

BARBE, J., 2002, Arbeidsmigratie in het Vlaams gewest, *Over.Werk*, 12, nr.4, pp.128-133.

BOVENKERK, F., 1983,. De sociologie van de etnische onderneming, *Sociologische Gids*, 30, pp.269-271.

JACOBS, D., 2005, "Het allochtone verenigingsleven in het Brussels Hoofdstedelijke Gewest", pp.159-170 in Swyngedouw, M., Delwit, P. & Rea, A. (eds) *Culturele diversiteit en samenleven in Brussel en België*, Leuven: Acco

LIN PANG, CH., 1999, Zelfstandig allochtoon ondernemerschap, *Nieuwsbrief Steunpunt WAV*, 9, nr.4, pp.145-149.

TERMOTE, T., 2001, Moeilijk plaatsbare groepen op de West-Vlaamse arbeidsmarkt: knelpunten in de aansluiting tussen vraag en aanbod, *Over.Werk*, 11, nr.4, p. 81-84.

VERHOEVEN, H., 2001, Allochtoon ondernemerschap in Vlaanderen, *Over.Werk*, 11, nr. 4, pp.77-80.

VANHOREN, I., et al., 1992, Etnisch ondernemerschap, *Cultuur en migratie*, 1992-1, pp. 9-26.

Eindwerken en werkstukken

(cv), 2004, *Monitor Etnisch Ondernemerschap 2004*. Zoetermeer: EIM. 84 p.
Dit document is consulteerbaar op
http://www.hetkenniscentrum.nl/binaries/stedelijkeconomie/bulk/Onderzoek/monitor_etnisch_ondernemerschap_2004.pdf

(cv), 1998, *Etnisch ondernemerschap*, Sociaal Economische raad, publicatienummer 18, 87 p.

ALDRICH, H., 1977, *Testing the middleman minority model of Asian entrepreneurial behaviour: Preliminary results from Wandsworth, England*, gepresenteerd in Chicago.

BERLAGE, L., 2004, *Mobiliteit over de grenzen heen. Een economische analyse van internationale migratie*, KU Leuven: Dept. Economie, 29p.

DASSETTO, F., 2001, *Belgique, Europe et nouvelles migrations*, Louvain-la-Neuve, Académia/Bruylants, Sybidi Paper , 134 p.

GOFFIN,I., VAN HAEGENDOREN, M., 2003, *Ondernemers: wie zijn ze en wat doen ze?*, Diepenbeek: SEIN, 68 p.

LAMBRECHT H., VERHOEVEN H., en MARTENS A., 2001, *Ondernemende allochtonen...of allochtone ondernemers? Ondernemers! Een kwantitatief en kwalitatief verkennend onderzoek naar allochtone ondernemers in Vlaanderen*, KU Leuven: Dept. Sociologie, 155 p.

OKKERSE, L., TERMOTE, A, 2004, *Hoe vreemd is vreemd op de arbeidsmarkt? Over de allochtone arbeidskrachten in België.- In: Statistische studiën / Nationaal Instituut voor de Statistiek*, p.33

OUALI, N., 2001, *L'immigration en Belgique:effectifs, mouvements et marché du travail*. Vrije Universiteit Brussel, 39 p.

QUINTENS, V., 2005, *Allochtoon ondernemerschap: het domein kansrijk ondernemen van Stebo*, Universiteit Hasselt, 85 p.

SARENS, E., 2002, *Vrouw en zaken: Actieonderzoek allochtone onderneemsters*, KU Leuven, 37 p.

VAN DELFT, H., GORTER, C., NIJKAMP, P., 1999, *In search of ethnic entrepreneurship opportunities in the city: a comparative policy study.*, Vrije Universiteit Amsterdam, 28 p.

VERHOEVEN, H., MARTENS, A., 2002, *Imponerend stimuleren: de mogelijke brug tussen redelijke aanpassing en onevenredige belasting?*, Leuven: KUL. Hoger instituut voor de arbeid, 65 p.

WAGEMANS, I., 2001, *Allochtoon ondernemerschap: overeenkomsten tussen mannelijke en vrouwelijke ondernemers*, KU Leuven, 85 p.

Jaarverslagen

GEURTS, K., 2004, Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming, *De arbeidsmarkt in Vlaanderen*, Garant Uitgevers, p. 95-105.

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP. ADMINISTRATIE WERKGELEGENHEID en STEUNPUNT WAV, GEURTS, K., DESSEIN, B., STEVENS, E., en TRATSAERT, K. (red), 2004, *Genderzakboekje: vrouwelijk ondernemen. Editie 2004.*, 152 p.

Krantenartikels

(cv), 2004, *Cijfers? Met de natte vinger*, Trends, 16/12/2004.
Via Trends online

BRUYLAND, E., 2004, De 6 grootste problemen van allochtone ondernemers in België, *Trends*, 30: 51, p59-64.

POOSEN, F., 2005, Vlaanderen feest, maar Limburg doet niet mee, *De Gentenaar*, 23/02/2005.

Websites

<http://www.vlaamsparlement.be/vpWeb/p3app/htmlpages/vp/HoeWerktHetVlaamsParlement/AlgemeneSituering/BelgieFederatieVanGemeenschappenEnGewesten.html>.

website geraadpleegd op 18 mei 2006

<http://www.wvc.vlaanderen.be/minderheden/inburgeringsbeleid/inburgeringsbeleid/inburgeringsbeleidnl.htm>

website geraadpleegd op 07 mei 2006

<http://www.vmc.be/thema.aspx?id=936>

website geraadpleegd op 23 april 2006

<http://www.limburg.be/giskaarten/frameset.html?../navigatielinks.html&../navigatie.html&index.html>

website geraadpleegd op 19 oktober 2005

http://www.antiracisme.be/nl/kader_nl.htm

website geraadpleegd op 16 april 2006

<http://www.gent.be>

website geraadpleegd op 16 april 2006

<http://www.antwerpen.be/MIDA>

website geraadpleegd op 16 april 2006

<http://www.unizo.be/vlaamsbrabant/viewobj.jsp?id=208005>

website geraadpleegd op 16 april 2006

<http://www.stebo.be>

website geraadpleegd op 17 april 2006

http://www.mineco.be/SME/Reglementation/Beroepskaart_nl.htm

website geraadpleegd op 17 april 2006

http://www.wvc.vlaanderen.be/minderheden/minderhedenbeleid/icem/publicaties/jaarrapport1998/02onde~1.htm#P1_0

website geraadpleegd op 17 mei 2006

http://www.antiracisme.be/nl/colloquia/020305/col020306_ws2-basis.htm
website geraadpleegd op 17 april 2006

http://www.antiracisme.be/nl/colloquia/020305/col020306_ws5-basis1.htm
website geraadpleegd op 17 april 2006

<http://www.statbel.fgov.be/downloads/pop200507com.xls>
website geraadpleegd op 18 mei

<http://www.oud-limburg.be/page9.html>
website geraadpleegd op 18 mei 2006

Auteursrechterlijke overeenkomst

Opdat de Universiteit Hasselt uw eindverhandeling wereldwijd kan reproduceren, vertalen en distribueren is uw akkoord voor deze overeenkomst noodzakelijk. Gelieve de tijd te nemen om deze overeenkomst door te nemen en uw akkoord te verlenen.

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Allochtoon ondernemerschap : beleidsinitiatieven in Vlaanderen - focus op Limburg

Richting: **Licentiaat in de toegepaste economische wetenschappen**

Jaar: **2006**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt houdt in dat ik/wij als auteur de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij kan reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

U bevestigt dat de eindverhandeling uw origineel werk is, en dat u het recht heeft om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. U verklaart tevens dat de eindverhandeling, naar uw weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

U verklaart tevens dat u voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen hebt verkregen zodat u deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal u als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze licentie

Ik ga akkoord,

Vanessa BECKER

Datum: